

Course 506

চিন্তন কৌশলৰ বিকাশ

ব্লক - 2

গোট - 4

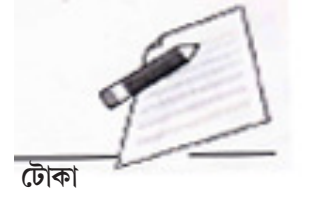


টোকা

গোট - 4 : চিন্তন কৌশলৰ বিকাশ

গাঁথনি

- 4.1 পাতনি
- 4.2 শিকনৰ উদ্দেশ্য
- 4.3 ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ চিন্তন কৌশলৰ বিকাশ কি?
 - 4.3.1 চিন্তন কৌশলবোৰ কি কি?
 - 4.3.2 শিশুৰ চিন্তন কৌশলৰ বিকাশৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু গুৰুত্ব
- 4.4. চিন্তনৰ বিভিন্ন স্তৰ, ধৰণ আৰু আহিলাসমূহ
 - 4.4.1 চিন্তনৰ বিভিন্ন স্তৰবোৰ
 - 4.4.1.1 পিয়াজেৰ তত্ত্ব
 - 4.4.1.2 ব্ৰনাৰৰ তত্ত্ব
 - 4.4.1.3 তথ্য প্ৰক্ৰিয়াকৰণ তত্ত্ব
 - 4.4.2 চিন্তনৰ ধৰণ
 - 4.4.3 চিন্তনৰ আহিলা
 - 4.4.3.1 প্ৰশ্ন কৰা
 - 4.4.3.2 ধাৰণা
 - 4.4.3.3 মনৰ মানচিত্ৰ
 - 4.4.3.4 সংজ্ঞানাত্মক গৱেষণাৰ ট্ৰাষ্ট
- 4.5. জটিল, অপসাৰী আৰু অভিসাৰী চিন্তনৰ বিকাশ
 - 4.5.1 জটিল চিন্তন
 - 4.5.1.1 জটিল চিন্তনৰ বিকাশৰ স্তৰবোৰ
 - 4.5.1.2 জটিলভাৱে চিন্তা কৰা লোকৰ বৈশিষ্ট্য
 - 4.5.2 অপসাৰী চিন্তন
 - 4.5.2.1 শ্ৰেণীকোঠাত অপসাৰী চিন্তন
 - 4.5.3 অভিসাৰী চিন্তন
 - 4.5.3.1 অপসাৰী চিন্তনত ইন্ধন যোগোৱা পদ্ধতি
 - 4.5.3.2 জটিল চিন্তনৰ স্তৰবোৰ
 - 4.5.3.3 সৃজনশীলভাৱে চিন্তা কৰা লোকৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ
 - 4.5.3.4 সৃজনশীল চিন্তনৰ বাধাবোৰ



টোকা

- 4.5.3.5 সৃজনশীল চিন্তনৰ বাবে বিভিন্ন উপায়সমূহ
- 4.6 চিন্তনৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি যুক্তিপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক
সৰলীকৰণ কৰা।
- 4.6.1 সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ
- 4.6.2 সিদ্ধান্ত গ্ৰহণত প্ৰভাৱ পেলোৱা কাৰকসমূহ
- 4.6.3 সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়াৰ ছটা স্তৰ
- 4.6.4 ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আগতকৈ ভাল সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ বাবে চিন্তনে কিদৰে সহায়
কৰে
- 4.7 শ্ৰেণীকোঠাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত প্ৰশ্নসোধাৰ কৌশলৰ লগত পৰিচয়
- 4.7.1 প্ৰশ্ন সোধাৰ কৌশলবোৰ কি কি?
- 4.7.2 ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ প্ৰশ্ন সোধা কৌশলৰ বিকাশ সাধন
- 4.7.3 শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰশ্নসোধা কৌশলৰ ব্যৱহাৰ
- 4.7.4 প্ৰশ্নসোধাৰ সুবিধাবোৰ
- 4.7.5 শ্ৰেণী কোঠাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত প্ৰশ্নসোধাৰ কৌশল বৃদ্ধি কৰাৰ
নীতিসমূহ-
- 4.8 চিন্তনৰ কৌশলৰ বিকাশত শিক্ষক আৰু বিদ্যালয়ৰ ভূমিকা
- 4.8.1 শিক্ষকে কিদৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ চিন্তনৰ কৌশলত স্কিন যোগায়
- 4.8.2 ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ চিন্তন কৌশলৰ বিকাশ সাধন কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা
পদ্ধতি সমূহ
- 4.9. সামৰণি
- 4.10. অগ্ৰগতিৰ নিৰীক্ষণৰ বাবে উত্তৰমালা
- 4.11. পঠন আৰু প্ৰসংগ পুথিৰ বাবে পৰামৰ্শাৱলী
- 4.12. গোটৰ শেষ অনুশীলনী

4.1 পাতনি :

হেনৰি ফৰ্ডৰ (Henry Ford)ৰ মতে চিন্তন হ'ল আটাইতকৈ টান কাম, যাৰ বাবে
খুব কম সংখ্যক লোকেহে এই কামত নিজকে নিয়োগ কৰে।

“Thinking is the hardest work there is, which is probably the reason
why so few engage in it”–Henry Ford

গেৰেট (Gerett)ৰ মতে চিন্তন হৈছে এটা ব্যৱহাৰ যি প্ৰায় আৰু লুপ্ত (hidden)
হৈ থাকে আৰু য'ত সাধাৰণতে বিভিন্ন প্ৰতীক (ধাৰণা, ছবি আৰু ভাবনা আদি) জড়িত
হৈ থাকে।



টোকা

চিন্তা কৰাৰ কৌশলৰ বিকাশ

বিভিন্ন সূত্র সংহতিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি বুজিব পাৰি যে চিন্তন এনে ধৰণৰ প্ৰক্ৰিয়া য'ত অতীত, বৰ্তমান আৰু ভৱিষ্যতৰ বৰ্হিঘটনাবোৰ অন্তঃকৰণেৰে উপস্থাপন কৰা হয় আৰু য'ত এটা বস্তু বা এটা ঘটনা অন্তঃভুক্তিকৃত হয় যিটো প্ৰত্যক্ষভাৱে লক্ষ্য কৰা নহয় আৰু বা যাৰ দ্বাৰা ব্যক্তিগতভাৱে অভিজ্ঞতা লাভ কৰা হয়।

অন্য কিছুমান সূত্রৰ সংহতি মতে, চিন্তন হ'ল এবিধ ব্যৱহাৰ যাৰ জৰিয়তে সঞ্চিত অলেখ সমস্যা সমাধানৰ পথ বিচাৰি উলিওৱাত সহায় হয়।

চিন্তন প্ৰক্ৰিয়াৰ লগত জড়িত বিভিন্ন উপাদানবোৰ হ'ল- চিহ্ন আৰু প্ৰতীক, ধাৰণা সঞ্চালন কাৰ্য, ভাষা, ছবি, অভিজ্ঞতা, জনপ্ৰিয়তা আৰু মানসিক প্ৰক্ৰিয়া। এজন মানুহৰ চিন্তন আকৌ বহুসংখ্যক কাৰক, যেনে — বুদ্ধিৰ প্ৰকৃতি, মানসিক ভাৱধাৰা, মনোভাৱ আৰু মূল্যবোধ, আগ্ৰহ আৰু প্ৰয়োজনীয়তা, অভ্যাস আৰু অভিযোজন, পৰিয়াল আৰু বিদ্যালয় পৰিবেশ, বুদ্ধি আৰু বিকাশৰ স্তৰসমূহ, ব্যক্তিত্বৰ কাৰক, মানসিক স্বাস্থ্য, অভিপ্ৰায় আৰু আবেগ।

এই গোটটোত চিন্তন কৌশলৰ লগত জড়িত বিভিন্ন দিশ যেনে- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত চিন্তন কৌশলৰ বিকাশৰ প্ৰয়োজনীয়তা আৰু গুৰুত্ব, চিন্তনৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰ, জটিল চিন্তন আৰু সৃজনশীল চিন্তনৰ মুখ্য পাৰ্থক্য, যুক্তিপূৰ্ণ চিন্তনৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰাৰ স্তৰসমূহ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত প্ৰশ্ন সোধাৰ কৌশলবোৰ জানিবলৈ উৎসাহিত কৰা আদি আলোচনা কৰা হৈছে।

4.2 শিকনৰ উদ্দেশ্য :

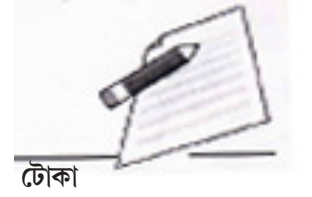
এই গোটটো পঢ়াৰ পাছত আপোনালোকে

- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকন কৌশল বিকাশৰ বাবে প্ৰয়োজনীয়তা ব্যাখ্যা কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব।
- অপসাৰী চিন্তন আৰু অভিসাৰী চিন্তনৰ মাজৰ পাৰ্থক্য উলিয়াব পাৰিব।
- শৈক্ষিক কৃতকাৰ্যতাৰ বাবে জটিল চিন্তনৰ প্ৰয়োজনীয়তা বা গুৰুত্ব প্ৰদৰ্শন কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব।
- যুক্তিপূৰ্ণ জটিল সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰাৰ বিভিন্ন স্তৰসমূহ বৰ্ণনা কৰিবলৈ সামৰ্থ হ'ব।
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত প্ৰশ্ন সোধাৰ কৌশল বিকাশৰ বাবে সুস্থ পৰিবেশ সৃষ্টি কৰিবলৈ সামৰ্থ হ'ব।
- উপযুক্ত শিক্ষণ-শিকন সামগ্ৰী প্ৰস্তুত কৰিবলৈ আৰু ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৰু শ্ৰেণীত চিন্তন কৌশলৰ বাবে উৎসাহ যোগাবলৈ সামৰ্থ হ'ব।

4.3 ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বাবে চিন্তনৰ কৌশল বিকাশৰ কিয় প্ৰয়োজন ?

‘সুস্থ জীৱন-যাপনৰ বাবে সুস্থ চিন্তা কৰক’

মানুহে যোগ্যতা প্ৰতিপন্ন কৰিবলৈ বা পৃথিৱীত কাম কৰিবলৈ হোৱা



টোকা

প্ৰয়োজনবোৰ পূৰ কৰিবলৈ বা দেশৰ এগৰাকী সু নাগৰিক হ'বৰ বাবে শিক্ষিত হোৱাটোৱেই যথেষ্ট নহয়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰী/শিশুৱে অনিশ্চিত আৰু ভৱিষ্যতৰ লগত মুখামুখি হ'বলৈ বিভিন্ন ধৰণৰ অৰ্হতা আহৰণ কৰিবলগীয়া হয়। এই ক্ষেত্ৰত মানুহে জীৱনৰ প্ৰতি মুহূৰ্ততে বিভিন্ন সময়ত বিভিন্ন সমস্যা সমাধান কৰিবলৈ আগবাঢ়িব লগীয়া হয়।

বৰ্তমান বৃত্তি বজাৰ কৰ্মক্ষেত্ৰত সমাজখনে নতুন নতুন জ্ঞান আৰু প্ৰক্ৰিয়াৰ সৈতে জড়িত ব্যক্তিৰ সন্ধানত ব্যস্ত হৈ পৰিছে যিসকলে বুজি পায় যুক্তি দিবলৈ সামৰ্থ হয়। দেশৰ উন্নতিৰ বাবে বিকাশশীল দেশসমূহক এনেধৰণৰ নাগৰিকৰ প্ৰয়োজন, যিসকলে বিভিন্ন উৎসৰ পৰা তথ্য সংগ্ৰহ কৰে, সত্য উদঘাটন কৰে আৰু সুস্থ ভাৱে বিচাৰ কৰিব পাৰে।

প্ৰশিক্ষকৰ বাবে প্ৰকৃত প্ৰত্যাহ্বান হ'ল— সকলোৱে বিচৰা ধৰণে সকলো ব্যক্তিক ফলপ্ৰসূ চিন্তাশীল ব্যক্তি হিচাবে প্ৰস্তুত কৰিবৰ বাবে সামৰ্থবান কৰিবৰ বাবে শৈক্ষিক আঁচনি বিকাশ কৰাৰ প্ৰয়োজন।

4.3.1. চিন্তন কৌশলবোৰ কি কি ?

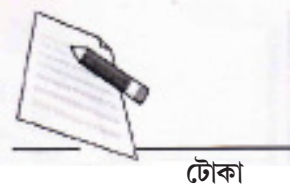
চিন্তন কৌশলবোৰ হৈছে কিছুমান মানসিক প্ৰক্ৰিয়া যিবোৰ আৰু বিভিন্ন অভিজ্ঞতা পাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয় আৰু যিবোৰে নিশ্চিত উদ্দেশ্যত উপনীত হ'বলৈ সচেতনভাৱে ভাবিবলৈ মানুহক সামৰ্থ কৰি তোলে। এই প্ৰক্ৰিয়াত, স্মৃতি, প্ৰশ্নসোধা, ধাৰণা গঠন, পৰিকল্পনা, যুক্তি দৰ্শোৱা, কল্পনা কৰা, সমস্যা সমাধান কৰা, সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ আৰু বিচাৰকৰণ, ভাবনাবোৰ প্ৰকাশ কৰা আদি অন্তৰ্ভুক্ত হৈ থাকে।

চিন্তন কৌশল হ'ল এবিধ বিভিন্ন ধৰণে ভাবিব পৰা ব্যৱহাৰিক সামৰ্থ (practical ability) যিবোৰৰ জৰিয়তে কম বা বেছি ফলপ্ৰসূতা বা কৌশলপূৰ্ণতা বিচাৰ কৰা হয়। এইবোৰ অনুশীলনৰ জৰিয়তে শিকা বুদ্ধিমত্তা ব্যৱহাৰৰ বাবে কৰা অভ্যাস। উদাহৰণ স্বৰূপে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে কাৰণ ভালকৈ দৰ্শাব পৰা বা প্ৰশ্ন বেছিকৈ সুধিব পৰা কৌশলবোৰ মাথো অনুশীলনৰ জৰিয়তেহে সম্ভৱ হয়।

বহু গৱেষণাকাৰীয়ে মানুহৰ চিন্তনৰ কৌশল চিনাক্ত কৰিবলৈ উপায় চেষ্টা কৰি আছে আৰু এখেতসকলৰ ভিতৰত ব্লুম'ৰ শ্ৰেণী বিভাজন আটাইতকৈ ফলপ্ৰসূ প্ৰচেষ্টা। জ্ঞান, বোধ আৰু প্ৰয়োগ হ'ল প্ৰাথমিক বা নিম্নতাপৰ চিন্তন কৌশল আৰু বিশ্লেষণ, সংশ্লেষণ আৰু মূল্যায়ন হ'ল উচ্চ পৰ্যায়ৰ চিন্তন কৌশল।

4.3.2 ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত চিন্তন কৌশল বিকাশৰ প্ৰয়োজন আৰু গুৰুত্ব

চিন্তন কৌশলে আমাক অভিজ্ঞতাৰ পৰা শিকিবলৈ সামৰ্থ কৰে আৰু আমাৰ বুদ্ধি ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সামৰ্থ কৰে। চিন্তন কৌশলৰ গুণাগুণ উন্নীতকৰণৰ কৌশলটো প্ৰত্যক্ষভাৱে ভালকৈ শিকাৰ লগত জড়িত আৰু সমাজৰ ভালৰ বাবে মানুহৰ যোগ্যতা



টোকা

বৃদ্ধি কৰে।

মিক ফ্লুথনৰ মতে, আমাৰ পৃথিৱীখনত চিন্তা কৰিবৰ বাবে সামৰ্থ যিকোনো নিৰ্ধাৰিত কৰি থোৱা কৌশলৰ সমাহাৰ বা জ্ঞানৰ সমাহাৰতকৈ আশা কৰা ধৰণে দ্রুতগতিত হয়। আমি সমস্যা সমাধানকাৰী বিচাৰো, সিদ্ধান্ত গ্ৰহণকাৰী আৰু সৃষ্টিকামীকো বিচাৰো আৰু তেওঁলোকক এনেধৰণে প্ৰস্তুত কৰিবলৈ আমি নতুন নতুন পদ্ধতিৰে শিকাব আৰু শিকিবলৈ দিব লাগিব। আমি আমাৰ ল'ৰা-ছোৱালীক তেওঁলোকৰ ভৱিষ্যতৰ বাবে প্ৰস্তুত কৰিব লাগিব, আমাৰ অতীতৰ বাবে নহয়। ব্যক্তি হিচাবে মানৱ মস্তিষ্কৰ বিকাশ বেছিভাগেই শৈশৱ কালত হয়। ৬ বছৰ বয়সতে বেছিভাগ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ (শিশুৰ প্ৰায় ৯০ শতাংশ, প্ৰাপ্তবয়স্কৰ আকাৰৰ দৰে হয়। এইটোৱে ইয়াকে সূচায় যে শৈশৱকালতে মগজুৰ বিকাশ প্ৰাপ্তবয়স্কতকৈ বেছি পৰিমাণে হয়। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ চিন্তনৰ আৰু শিকনৰ বিকাশৰ বিভিন্ন উপায় হৈছে মস্তিষ্কই কিদৰে কাম কৰে আৰু মানুহে কিদৰে শিকে তাৰ ফলাফল বিচৰা আৰু সেই বিশেষ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ চিন্তন আৰু বুদ্ধিৰ উন্নতি কৰা।

‘ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যেতিয়া শিকে বা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শিকাৰ পাছত হোৱা চিন্তন কৌশলৰ বিকাশে বেছিকৈ শিকাত সহায় কৰিব’— এইয়ে চিন্তন

এটা চিন্তন কৌশল পদ্ধতিয়ে ইয়াক এইদৰে পৰামৰ্শ দিছে যে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে চিন্তাশীল আৰু শিকাৰ হিচাপে সচেতনতাৰ বিকাশ কৰিব লাগিব আৰু ফলপ্ৰসূ চিন্তনৰ বাবে কৌশল বা পদ্ধতিবোৰ অনুশীলন কৰিব লাগিব আৰু জীৱন ব্যাপী শিকনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় উৎকৃষ্ট অভ্যাসৰ ব্যৱহাৰৰ বিকাশ সাধন কৰিব লাগিব।

অগ্ৰগতিৰ নিৰীক্ষণ - 1

1. ব্লুমৰ শ্ৰেণীবিভাজন অনুসৰি নিম্ন খাপৰ আৰু উচ্চ খাপৰ চিন্তন কৌশলবোৰৰ নাম লিখক।

.....
.....
.....

4.4. চিন্তনৰ বিভিন্ন স্তৰ, প্ৰকাৰ আৰু আহিলা

2.4.1. চিন্তনৰ বিভিন্নস্তৰ

গৱেষণাৰ পৰা পোৱা তথ্যই এইটো সূচাইছে যে চিন্তা কৰিবৰ বাবে হোৱা সামৰ্থ বা চিন্তা কৰাৰ সামৰ্থৰ বাবে এগৰাকী ব্যক্তিৰ বৃদ্ধি আৰু বিকাশৰ লগত ওতঃপ্ৰোত সম্পৰ্ক আছে। সৰু ল'ৰা-ছোৱালীয়ে বেছিকৈ চিন্তনৰ কৌশল ব্যৱহাৰ কৰে আৰু বাঢ়ি অহা ব্যক্তি এগৰাকীয়ে সেই ধৰণে ভাবিবলৈ সামৰ্থ হয়। Jean Piaget, Bruner তহু আৰু তথ্য প্ৰক্ৰিয়াকৰণে স্তৰ অনুযায়ী চিন্তনৰ বিকাশ সম্পৰ্কে ব্যাখ্যা কৰে।

4.4.1.1 পিয়াজেৰ তত্ত্ব

সংজ্ঞাত্মক বিকাশৰ ফলদায়ক স্তৰবোৰৰ জৰিয়তে ব্যক্তিৰ চিন্তাৰ বিকাশৰ এটা সম্ভাৱনক ব্যাখ্যা দাঙি ধৰিছিল পিয়াজে। পিয়াজে সংজ্ঞাত্মক বিকাশৰ অভিযোজনৰ ওপৰত মতামত দাঙি ধৰিছিল।

প্ৰত্যক্ষ আদান প্ৰদানৰ জৰিয়তে ইয়াৰ লগত জগতত মানসিক উপস্থাপন গঠন কৰা প্ৰক্ৰিয়াই হ'ল অভিযোজন।

পিয়াজেৰ মত অনুসৰি অভিযোজনৰ দুটা মূল উপাদান হ'ল— আত্মীকৰণ আৰু সুবিধা প্ৰদান।

আত্মীকৰণ হ'ল— বৰ্তমান থকা ধাৰণা, আঁচনি আৰু চিন্তাৰ ধৰণ বুজিবলৈ বৰ্তমান থকা মানসিক গাঁথনিৰ লগত জড়িত নতুন তথ্য সংযোগ কৰি সেইবোৰ উপযুক্ত কৰা এটা অৱস্থা।

সুবিধা প্ৰদান হৈছে বৰ্তমান থকা ধাৰণা বা মানসিক গাঁথনি (framework) গঠন কৰাৰ পাছত এইবোৰৰ বিকল্প হিচাপে বাহ্যিক পৃথিৱীখনক নতুনকৈ চিনাক্তকৰণ বা নতুন তথ্য সংযোগ কৰা।

পিয়াজে পৰামৰ্শ দিছিল যে এই দুয়োটা উপাদানে অভিযোজন আৰু সংজ্ঞাত্মক বিকাশত ইন্ধন যোগায়।

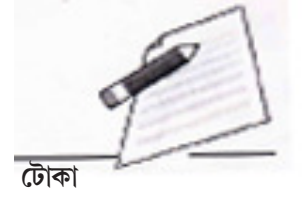
সংজ্ঞাত্মক বিকাশৰ স্তৰ সমূহ :

সংজ্ঞাত্মক সঞ্চালন স্তৰ :

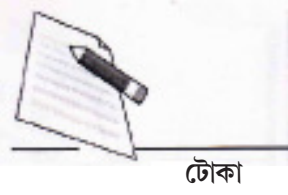
—শিশুৱে লাহে লাহে বহিৰ্জগত আৰু সিহঁতে কৰা কাৰ্যৰ এটা সম্পৰ্ক আছে বুলি গম পায়। সিহঁতে আবিষ্কাৰ কৰে যে সিহঁতে বস্তু পৰিচালনা কৰিব পাৰে আৰু ফলাফলো সৃষ্টি কৰিব পাৰে। সঞ্চালনমূলক কাৰ্য আৰু ইন্দ্ৰিয়ৰ প্ৰভাৱত সিহঁতে পৃথিৱীৰ বিষয়ে জানে। ইন্দ্ৰিয় সঞ্চালন স্তৰৰ শেষৰ পিনে, শিশু এটাৰ এনে ধৰণৰ বোধৰ বিকাশ হয় যে বস্তু এটা অনবৰতে মনত থাকিবলৈ বিচাৰে আনকি দৃষ্টিৰ পৰা আঁতৰি গ'লেও সি থাকিব পাৰে।

● **পূৰ্বৰ কাৰ্যকৰী স্তৰ :** এই স্তৰত শিশুৱে যিকোনো বস্তু আৰু ঘটনাৰ মানসিক ছবি এটা গঠন কৰিবলৈ সক্ষম সামৰ্থ হয়। প্ৰথমে সিহঁতে মৌখিক প্ৰতীকৰ সহায়ত চিন্তা কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। যদিও সিহঁতৰ চিন্তা কৰা প্ৰক্ৰিয়াবোৰ আগৰ স্তৰত দ্ৰুতগতিত হয় সেইবোৰ ইগ'মূলৰ দ্বাৰা সীমিত হয়। সিহঁতে কৰাতকৈ অন্যহি বেলেগ ধৰণে কৰা কথাবোৰ সিহঁতে বুজি পোৱাত অসুবিধা হয়। সিহঁতে ক্ৰম অনুসৰি সজোৱা আৰু কিছুমান নিয়ম অনুসৰি সজোৱা কামবোৰ নোৱাৰে। সিহঁতৰ সংৰক্ষণৰ জ্ঞান নাথাকে (যিবোৰ বস্তুৰ বহিৰ্দৃশ্য আনকি সলনি নকৰিলেও ভৌতিক/শাৰীৰিক লক্ষণ অপৰিবৰ্তনীয় হৈ থাকে)

● **মূৰ্ত কাৰ্যকৰী স্তৰ :** সংৰক্ষণৰ দক্ষতাই হৈছে — মূৰ্ত কাৰ্যকৰী স্তৰৰ আৰম্ভণি,



টোকা



টোকা

চিন্তা কৰাৰ কৌশলৰ বিকাশ

এই স্তৰত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শৈশৱকালত ভবাতকৈ প্ৰাপ্তবয়স্কৰ দৰে বেছি ভাবিবলৈ লয়। সিহঁতে সম্বন্ধৰ বিভিন্ন শব্দ আৰু সাজোৱাৰ বিষয়ে বুজি উঠে। শাৰীৰিক/ভৌতিক পৰিবৰ্তনবোৰ মূল কাৰ্যৰ বিপৰীতে কৰিব যে নোৱাৰি এই কথা সিহঁতে বুজি পোৱা হয়। ভৌতিক জগতৰ বিষয়ে চিন্তা কৰিবলৈ আৰু বৰ্ণনা কৰাৰ ধাৰণা সিহঁতে ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ আৰম্ভ কৰে। এই স্তৰত সিহঁতে যুক্তি দৰ্শাবলৈও আৰম্ভ কৰে।

- আনুষ্ঠানিক কাৰ্যকৰী স্তৰ : এই স্তৰত শিশুৱে শুদ্ধকৈ ভাবিব পাৰে। সিহঁতে প্ৰকল্পমূলক অৱৰোধী যুক্তিপূৰ্ণ সূত্ৰৰ লগত জড়িত হৈ এটা তত্ত্ব উদ্ঘাটন কৰিবলৈ সামৰ্থ হয় আৰু ইয়াৰ পৰা বিশেষ প্ৰকল্প উলিয়াবলৈ সামৰ্থ হয়। সিহঁতে প্ৰস্তাৱিত যুক্তি-যুক্তি খেলত ব্যস্ত হয়- য'ত ব্যক্তিয়ে ব্যক্তিগতভাৱে মৌখিকভাৱে যুক্তি দিব পাৰে। আনকি আচল ঘটনাতকৈ সম্ভাৱনীয় ঘটনা এইবোৰো প্ৰসংগলৈ আনিব পাৰে।

4.4.1.2. ব্ৰহ্মাৰ তত্ত্ব

ব্ৰহ্মাৰ মতে ব্যক্তিৰ চিন্তা বা ভাবনা প্ৰক্ৰিয়াটো পৰিপক্কন, প্ৰশিক্ষণ আৰু অভিজ্ঞতাৰ ফল। (ক্ৰমানুসৰি এটা স্তৰৰ মাজেৰে)

এই স্তৰবোৰ—

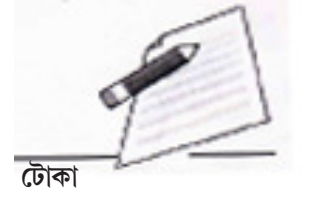
সক্ৰিয় উপস্থাপন, উত্তম উপস্থাপন আৰু প্ৰতীকীয় উপস্থাপন

- **সক্ৰিয় (উপস্থাপন) :** উপস্থাপন স্তৰত শিশুৱে যিকোনো বস্তু বা ঘটনা সঞ্চালন সঁহাৰি আৰু ক্ৰিয়াকলাপেৰে কৰিব পাৰে। সিহঁতৰ চিন্তা কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়াবোৰ লিখিত ক্ৰিয়াকলাপৰ জৰিয়তে উপস্থাপন কৰিব পাৰে।
- **উত্তম উপস্থাপন (Iconic representation) :** স্তৰটোত শিশুৱে বস্তু বা ঘটনা ইন্দ্ৰিয়ৰ জৰিয়তে ছবি বা মানৰ ছবিৰে উপস্থাপন কৰিব পাৰে।
- **প্ৰতীকীয় উপস্থাপন :** এই স্তৰটোত শিশুৱে যিকোনো বস্তু আৰু ভবা ঘটনাৰ কাহিনীবোৰ শব্দত, প্ৰতীকৰ জৰিয়তে উপস্থাপন কৰিব পাৰে।

4.4.1.3 তথ্য প্ৰক্ৰিয়াকৰণ তত্ত্ব

এই তত্ত্ব অনুসৰি চিন্তন হৈছে এজনৰ জ্ঞান জৰিয়তে পৰিৱেশৰ পৰা লাভ কৰা তথ্যৰ লগত জড়িত এক প্ৰক্ৰিয়া। আৰু এই চিন্তন প্ৰক্ৰিয়া যিকোনো স্তৰৰ সমস্যা সমাধান বা নতুন পৰিকল্পনা, পদ্ধতিৰ লগত কোনো ব্যক্তি জড়িত হৈ কেনেদৰে প্ৰয়োগ কৰিব তাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে।

এই স্তৰবোৰ ইন্দ্ৰিয়ৰ লগত জড়িত প্ৰক্ৰিয়া, যিবোৰক স্মৃতি আৰু তথ্যৰ প্ৰয়োগৰ পৰা লাভ কৰা প্ৰাসংগিক তথ্যৰে সম্পৰ্ক আছে।



টোকা

4.4.2 চিন্তনৰ প্ৰকাৰ

এই শিতানত চিন্তনৰ বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ ওপৰত অৱলোকন কৰা হ'ব — অপসাৰী চিন্তন

— এই চিন্তনটো কোনো এটা সমস্যাৰ বাবে এটা সু প্ৰতিষ্ঠিত উত্তৰ পাবলৈ কৰা এক ধৰণৰ চিন্তন। ইয়াত এটা প্ৰশ্নৰ বাবে প্ৰায় শুদ্ধ বা আটাইতকৈ ভাল উত্তৰ পাবলৈ চেষ্টা কৰা হয়।

● অভিসাৰী চিন্তন :

— এই ধৰণৰ চিন্তনত এটা বিষয়ৰ ভিতৰত থকা বিভিন্ন দিশৰ বিষয়ে জ্ঞান লাভ কৰিবলৈ বিভিন্ন উপাদানৰ অংশত ভাগ কৰি লোৱা হয়।

- চিন্তনত যিকোনো ধাৰণা ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সামৰ্থ আৰু সাধাৰণীকৰণ (যেনে - বিভিন্ন প্ৰকাৰ বিশেষ বস্তু বা ঘটনাৰ বিষয়ে বা ধৰ্মৰ বিষয়ে)ৰ বিষয়ে বুজা যায়।
- মূৰ্ত চিন্তন- এই ধৰণৰ চিন্তনত সঁচা বস্তু আৰু ঘটনা সবলীকৰণত গুৰুত্ব দিয়া হয়।
- প্ৰতিফলিত চিন্তন

— এই চিন্তনটো জটিল চিন্তন প্ৰক্ৰিয়াৰ এটা অংশ যি প্ৰক্ৰিয়াত বিশেষভাৱে কি ঘটিছে এই বিষয়ে বিচাৰ কৰা আৰু বিশ্লেষণ কৰা হয়। Dewey (1933) য়ে দিয়া পৰামৰ্শমতে প্ৰতিফলিত চিন্তনক এক সক্ৰিয় যত্নবান আৰু সাৱধান হ'বলগীয়া এটা বিশ্বাস বা তত্ত্বৰ বিবেচনা বা জ্ঞান, ভেটিৰ ধৰণ বুলি ধৰা হয়। যিবোৰে সেই জ্ঞান আহৰণত সহায় কৰে আৰু সেই জ্ঞানেৰে পৰিচালিত হৈ পুনৰ সিদ্ধান্ত কৰিব পৰা হয়।

● আৰোহী চিন্তন :

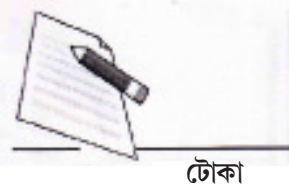
— এই চিন্তন প্ৰক্ৰিয়াক সাধাৰণীকৰণ প্ৰক্ৰিয়া বুলি কোৱা হয় কাৰণ ই প্ৰকৃততে ইয়াকে বুজায় যে কোনোৱে বিশেষ ঘটনা বা কোনো ঘটনা আৰম্ভ কৰি এটা সাধাৰণ নীতিলৈ সামৰণি হিচাপে আগবাঢ়িব পাৰে। এইটো নিৰ্ভৰ কৰে সম্ভাব্যতাৰ ওপৰতহে, নিশ্চয়তাৰ ওপৰত নহয়।

● অৱৰোহী চিন্তনঃ

এই চিন্তন প্ৰক্ৰিয়াই দাবী কৰে যে এইটো যুক্তিপূৰ্ণভাৱে প্ৰয়োজন যে আগতে ভবা বিষয়টো সকলো যতি সঁচা হয় তেন্তে এইটোৱে সিদ্ধান্ত হিচাপে গ্ৰহণ কৰা হ'ব। যদি যুক্তিবোৰ শুদ্ধভাৱে আৰু সূক্ষ্মভাৱে ব্যৱহাৰ কৰা হয়, এই সূক্ষ্ম আৰু শুদ্ধ যুক্তিবোৰে সিদ্ধান্ত বা ফলাফল দিব পাৰে।

● যুক্তিপূৰ্ণ চিন্তন

— এই চিন্তনটো যুক্তি তৰ্কৰে সিদ্ধান্তত উপনীত হোৱা চিন্তন। যুক্তিপূৰ্ণ চিন্তনত গঠনৰ বাবে ঘটনাবোৰৰ মাজত সম্পৰ্ক আৰু অনুভূতি সৃষ্টিকাৰী যুক্তি তৰ্কৰ সমস্যা বা অৱস্থা ব্যৱহাৰ কৰা হয়।



4.4.3 চিন্তনৰ আহিলা :

চিন্তন আহিলা হ'ল আমাৰ মনটো প্ৰণালীবদ্ধভাৱে আৰু ফলপ্ৰসূভাৱে ৰখাত ব্যৱহাৰ কৰা কিছুমান কৌশল। চিন্তন আহিলা ব্যৱহাৰ কৰি ইচ্ছা কৰা ধাৰণাবোৰ বেছি শ্ৰেণীবদ্ধভাৱে সজাব পাৰি আৰু স্পষ্ট আৰু সহজে বুজিব পাৰি।

প্ৰশ্ন সোধা, ধাৰণা, মনৰ মানচিত্ৰ (মানসিক চিন্তাপট), সংজ্ঞনাত্মক গৱেষণা হ'ল চিন্তনৰ কিছুমান আহিলা।

4.4.3.1 প্ৰশ্ন সোধা

উইলিয়াম উইলিনে কৈছিল, 'এগৰাকী ভবা, ব্যক্তিয়েই সেইজন যিয়ে প্ৰশ্ন সোধে'

“A person who asks questions is a person who thinks.”- William Wilen

সৰু ল'ৰা-ছোৱালীৰ বিকাশৰ একমাত্ৰ সংজ্ঞা আৰু সৰল চিন্তন কৌশল হ'ল শুদ্ধভাৱে শুদ্ধ শব্দেৰে প্ৰশ্ন সোধা। যেতিয়া এগৰাকী শিক্ষক আৰু অভিভাৱকে প্ৰশ্ন সুধিবলৈ শিকিব। তেতিয়া ই শিশুৰ চিন্তা কৰা প্ৰক্ৰিয়াত ইন্ধন যোগাব আৰু সকলো স্তৰৰ শিশুৰ বাবে শিকন এক খেলৰ দৰে হ'ব।

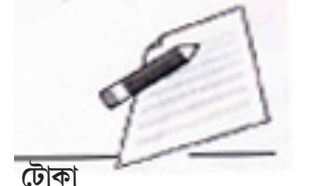
প্ৰশ্ন সোধা এটা পদ্ধতি যাৰ জৰিয়তে তথ্য পাবলৈ, বোধ পৰীক্ষা কৰিবলৈ, আগ্ৰহ বৃদ্ধি কৰিবলৈ, কোনো বস্তু বুজি পোৱাৰ সামৰ্থ মূল্যায়ন কৰিবলৈ অন্যক অভিৰোচিত কৰিব পাৰি।

A W- H প্ৰশ্ন হ'ল এবিধ প্ৰভাৱপূৰ্ণ অনুপ্ৰেৰণাদায়ক আৰু কল্পনাপ্ৰসূত নিৰীক্ষণ তালিকা যাৰ জৰিয়তে

- সমস্যা সমাধানৰ শৈশৱ কালৰ সময়ত আপুনি তথ্য সংগ্ৰহ কৰা তথ্যৰ বাবে তথ্য সংগ্ৰহৰ প্ৰশ্ন যুগুত কৰিব পাৰে।
- ধাৰণা বাধাৰ প্ৰশ্ন (যেনে - ঘূৰণীয়া/কুণ্ডলীকৃত ব্ৰেইনষ্ট্ৰমিং। মূল্যায়নৰ বাবে ক্ষেত্ৰ) যুগুত কৰিব পাৰি।

ব্লুমৰ শ্ৰেণী বিভাগ মতে, বিভিন্ন স্তৰৰ চিন্তনৰ বাবে বিভিন্ন ধৰণৰ প্ৰশ্ন ব্যৱহাৰ কৰা হয়। জ্ঞান বোধ আৰু প্ৰয়োগ হ'ল ভাল মূৰ্ত চিন্তন কৌশল। বিশ্লেষণ সংশ্লেষণ আৰু মূল্যায়নৰ বাবে বেছি সংক্ষিপ্তকৰণৰ প্ৰয়োজন হয় তাকেই জটিল চিন্তনীয় কৌশল বোলে। কোনো লোকৰ জ্ঞানৰ কৌশলৰ বাবে ব্যৱহৃত শব্দ আৰু শব্দাংশবোৰ হ'ল কিমান, কেতিয়া, তালিকা কৰা, সূত্ৰ নিৰ্ণয় কৰা, বৰ্ণনা কৰা, চিনাক্ত কৰা ইত্যাদি, এইবোৰে উত্তৰ দিয়ে আৰু শিশুৰ পৰীক্ষাত মনত পেলায় আৰু কৌশল চিনাক্ত কৰাত সহায় কৰে।

বোধৰ কৌশল বিচাৰি উলিয়াবলৈ আমি কিছুমান শব্দ ব্যৱহাৰ কৰোঁ, এইবোৰ হ'ল— বৰ্ণনা কৰা, ব্যাখ্যা কৰা, ব্যৱহাৰ কৰা, স্থিৰ কৰা, অনুমান কৰা, চিনাক্ত কৰা,



টোকা

পাৰ্থক্য উলিওৱা ইত্যাদি। এই শব্দটোক আপোনাৰ শিশুৰ অনুবাদ কৰিবলৈ, যুক্তি দিবলৈ আৰু কৰিবলৈ উৎসাহ জগাবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

প্ৰয়োগৰ কৌশল পৰীক্ষা কৰিবলৈ কিছুমান শব্দ যেনে - নিৰ্দেশনা দিয়া, ব্যৱহাৰ কৰা, উদাহৰণ সহ ব্যাখ্যা কৰা, দেখুওৱা, সমাধান কৰা, পৰীক্ষা কৰা, শ্ৰেণী বিভাগ কৰা, আদি experiment ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এই শব্দবোৰে শিশু এজনক নতুন আৰু অজান অৱস্থাত জ্ঞান ব্যৱহাৰ কৰাৰ বাবে প্ৰেৰণা দিয়ে।

বিশ্লেষণৰ কৌশলৰ পৰীক্ষাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা শব্দাংশবোৰ হ'লে— পাৰ্থক্যবোৰ উলিওৱা? বিশ্লেষণ কৰা, ব্যাখ্যা কৰা, তুলনা কৰা, পৃথক কৰা, শ্ৰেণী বিভাগ কৰা, সজোৱা ইত্যাদি। এই শব্দবোৰ তথ্যবোৰ বিভক্ত কৰাত শিশুক ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ উৎসাহ যোগোৱাত ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

সংশ্লেষণ কৌশল পৰীক্ষাৰ বাবে ব্যৱহৃত শব্দবোৰ হ'ল—

লগ লগোৱা/সংযোগ কৰা, পুনৰ সজোৱা, সলনি কৰা, সৃষ্টি কৰা, আঁচনি কৰা, আবিষ্কাৰ কৰা, কি যদি ইত্যাদি। নতুন ধৰণে সজাবলৈ উপাদান সংযোগ কৰিবলৈ আপোনাৰ শিশুক উৎসাহ যোগোৱা কাৰ্যত এই শব্দবোৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

মূল্যায়ন কৌশল নিৰীক্ষণ কৰিবলৈ ব্যৱহৃত শব্দবোৰ হ'ল — নিৰূপণ কৰা, সিদ্ধান্ত লোৱা, প্ৰতিকাৰ কৰা, নিৰ্বাচন কৰা, ব্যাখ্যা কৰা, সিদ্ধান্ত লোৱা, তুলনা কৰা আৰু সাৰাংশ লিখা ইত্যাদি। এই শব্দবোৰ আপোনাৰ শিশুক পৰিৱেশ অনুসৰি বিচাৰ কৰিবলৈ উৎসাহ যোগোৱাত ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ দিব পাৰিব।

4.4.3.2 ধাৰণা

আমাৰ অভিজ্ঞতা গঠন কৰিবলৈ আৰু চিনাক্ত কৰিবলৈ আমি ব্যৱহাৰ কৰা সাধাৰণ ভাবধাৰাই হ'ল ধাৰণা। যদি শব্দবোৰ মৌখিক ভাষাৰ হয়, ধাৰণাবোৰ মৌলিক চিন্তাৰ হ'ব।

এৰিষ্টটলে আকৌ কৈছিল যে 'বুদ্ধিবন্ত মানুহ এজন ধাৰণাৰ গৰাকী (মাষ্টাৰ)'

ধাৰণাৰ গঠনৰ লগত জড়িত বিষয়বোৰ হ'ল —

- চিহ্ন — শব্দ/প্ৰতীক যিবোৰে ধাৰণাৰ নাম দিয়ে।
- প্ৰসংগ- ধাৰণাৰে উদাহৰণ দিয়া।
- ধৰ্ম - সাধাৰণভাৱে ধাৰণাৰ অংশগ্ৰহণৰ উদাহৰণেৰে গুণাগুণ নিৰ্ণয় কৰা

ধাৰণা গঠন সাধাৰণতে যুক্তি দিয়া আৰু সাধাৰণীকৰণেৰে প্ৰক্ৰিয়াৰ জৰিয়তে হয়। যুক্তি দিয়া হ'ল ধাৰণাৰ উদাহৰণ বিচাৰি উলিওৱা প্ৰক্ৰিয়া আৰু সাধাৰণীকৰণ প্ৰক্ৰিয়া হ'ল বস্তুৰ বিভিন্ন সমষ্টিৰ দ্বাৰা সাধাৰণ ধৰ্ম বিচাৰি উলিওৱা এটা প্ৰক্ৰিয়া।

4.4.3.3 মনৰ মানচিত্ৰ (মানসিক চিত্ৰপট)

এখন মনৰ মানচিত্ৰৰ সংজ্ঞা এইদৰে দিব পাৰি যে ই এটা দৃশ্য উপায় য'ত



টোকা

চিন্তা কৰাৰ কৌশলৰ বিকাশ

ধাৰণাবোৰ ইটোৰ লগত সিটোৰ সম্পৰ্ক থাকে। এইটোৱে অৱশোষিত শিকন আহিলা। ই সময় বাহি কৰাত সহায় কৰে যিহেতু ই কেৱল দৰকাৰী শব্দ বা ভালকৈ বুজিবলৈ চুপাৰ মেম'ৰিৰ সাতটা নীতি ব্যৱহাৰ কৰি মনত ৰখা সামৰ্থ বৃদ্ধি কৰিবলৈ এইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। সাতটা উত্তম স্মৃতি হ'ল - দৃশ্যকৰণ, সহযোগিতা, খুউব ভাল বস্তু তৈয়াৰ কৰা, কল্পনা, ৰং কৰা, ভংগীমা গীত গোৱা আৰু পৰিত্ৰতা।

মনৰ মানচিত্ৰ শুনি টোকা লিখাৰ বাবে দৰকাৰী, মৌখিক উপস্থাপন (কথা ক'বলৈ) কৰিবলৈ সেইদৰে লিখিবলৈ অতি দৰকাৰী।

মনৰ মানচিত্ৰৰ লগত জড়িত স্তৰসমূহ হ'ল — মধ্যাংশত টপিকটোৰ চিত্ৰ আঁকা।

- তাৰ লগত উপ প্রধান দিশবোৰ সংযোগ কৰা
- প্ৰতিটো উপ প্রধান দিশবোৰৰ লগত মূল দিশবোৰ সংযোগ কৰা আৰু বহলাই দেখুওৱা।
- উৎকৃষ্ট আৰু স্মৰণীয় কৰিবলৈ আপোনাৰ কল্পনা (ছবি/প্ৰতিচ্ছবি) ব্যৱহাৰ কৰক।

4.4.3.4 সংজ্ঞাত্মক গৱেষণা ট্ৰাষ্ট :

সংজ্ঞাত্মক গৱেষণা ট্ৰাষ্টৰ মতে, চিন্তন কৌশল পদ্ধতি হৈছে চিন্তনৰ বিভিন্ন দিশৰ ওপৰত প্ৰত্যক্ষ ভাবে মনোযোগ আকৰ্ষণ কৰা পদ্ধতি আৰু এই দিশবোৰ নিৰ্দিষ্ট ধাৰণা আৰু আহিলা উদ্ঘাটন কৰিবলৈ বিবেচনাৰে ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

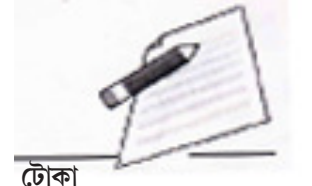
ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সিহঁতৰ চিন্তনবোৰ বঢ়াবৰ বাবে বা চিন্তা কৰিবলৈ, উৎসাহ যোগাবলৈ এইবোৰ পৰিকল্পনা কৰা হয়। চিন্তন আহিলাবোৰ হ'ল- ফলাফল আৰু পৰিণাম (C&S: Consequence and Sequel) লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য (AGO: Aims, Goals, Objectives (purpose), অন্য মানুহৰ মন্তব্য (OPV: Other People's Views) বিকল্প, সম্ভাব্য, পছন্দ (APC: Alternatives, Possibilities, Choices), যোগ, বিয়োগ, সূতৰ ধাৰণা -(PMI: Plus, Minus, Interesting (ideas), প্ৰথম দৰকাৰী সুবিধা (FIP: First Important Priorities and) সকলো কাৰক বিবেচনা CAF: Consider All Factors).

কেফ্- সকলো কাৰক বিবেচনা কৰা (CAF: Consider All Factors) ব্যক্তিয়ে তালিকা প্ৰস্তুত কৰে আৰু প্ৰতিটো কাৰক বিবেচনা কৰে।

ফিপ্ - প্ৰথম দৰকাৰী সুবিধা (FIP: First Important Priorities)ত ব্যক্তিয়ে বিভিন্ন সম্ভাব্যসমূহৰ পৰা বহু সংখ্যক কাৰক নিৰ্বাচন কৰিব আৰু বিকল্প ব্যৱস্থা ল'ব পাৰিব।

পি এম আই - যোগ, বিয়োগ সূত্ৰ (PMI: Plus, Minus, Interesting)ত ব্যক্তিয়ে ধনাত্মক দিশবোৰ তালিকা কৰিব, সকলো ঋণাত্মক বিষয়বোৰ আৰু Interesting বিষয়বোৰো তালিকা কৰিব।

এপিচি- বিকল্প, সম্ভাব্য পছন্দ (APC: Alternatives, Possibilities,



টোকা

Choices)ত ব্যক্তিয়ে নতুন বিকল্প ব্যৱহাৰৰ কথা চিন্তা কৰিব আৰু স্পষ্ট অনুভূতি পছন্দ কৰিব পাৰিব।

ওপৰি অন্য মানুহৰ মতামত (OPV: Other People's Views)ত ব্যক্তিয়ে যিকোনো পৰিৱেশত নিয়োজিত অন্য লোকৰ মতামত বিবেচনা কৰিবলৈ নিজৰ মতামত ব্যক্ত কৰিব।

এজিঅ' - লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য (AGO: Aims, Goals, Objectives)ত ব্যক্তিয়ে নিজৰ লক্ষ্য আৰু উদ্দেশ্য বাছি উলিয়াব আৰু বুজিব পাৰিব।

চি আৰ এচ ফলাফল আৰু পৰিণাম (C & S)ত ব্যক্তিয়ে 1-2বছৰত চুটি, 2-5 বছৰত মধ্যম, 5 বছৰৰ পিছত দীৰ্ঘ আদিৰ তাৎক্ষণিক বিবেচনা কৰিব পাৰিব।

অগ্রগতি নিৰীক্ষণ - 2

2. পিয়াজেৰ তত্ত্ব অনুসৰি সংজ্ঞাত্মক বিকাশৰ স্তৰবোৰ বৰ্ণনা কৰক

.....

.....

.....

3. CoRT চিন্তন আহিলাৰ নামবোৰ লিখক।

.....

.....

.....

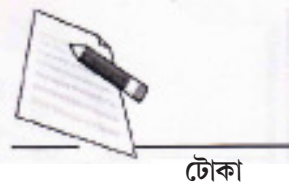
4.5. জটিল অপসাৰী আৰু অভিসাৰী চিন্তনৰ বিকাশ :

বৰ্তমান যুগটো প্ৰযুক্তি বিদ্যাৰ উন্নতিকৰণৰ যুগ। এই যুগত আমি বিভিন্ন ধৰণৰ উন্নত তথ্য পাব। গোলকীয় প্ৰত্যাহ্বান আৰু পাতনিৰ লগত মুখামুখি হ'বলৈ ব্যক্তিয়ে তলত দিয়া সামৰ্থ্যবোৰৰ অধিকাৰী হোৱা দৰকাৰ।

- স্বাধীনভাৱে ভাবিবলৈ
- সম্পৰ্ক বজাই ৰাখিবলৈ
- মূল্যায়ন কৰিবলৈ
- প্ৰশ্ন সুধিবলৈ
- বিশ্লেষণ কৰিবলৈ
- সৃজনশীল কথা চিন্তা কৰিবলৈ

4.5.1 জটিল চিন্তন

জটিল চিন্তন হৈছে এনে এক প্ৰক্ৰিয়া যাৰ জৰিয়তে এগৰাকী ব্যক্তিয়ে কোনো এটা কথা বিচাৰ কৰিবলৈ যুক্তিপূৰ্ণ চিন্তা সংগ্ৰহ কৰি যুক্তি দিব আৰু তথ্যৰ মূল্যায়ন



কৰিব পাৰে।

জটিল চিন্তন সকলো শিক্ষাৰ শেষ লক্ষ্য হোৱা উচিত। জন ডিউৱে জটিল চিন্তাক প্ৰতিফলিত চিন্তা আখ্যা দিয়ে (নিয়মীয়া আখ্যা দিয়াতকৈ) এইটো এটা বিশ্বাসযোগ্য সিদ্ধান্তৰে ধৰিলোৱা জ্ঞান বা তথ্যৰ সক্ৰিয়, যত্নবান বা সচেতন বিবেচনাধীন প্ৰক্ৰিয়া প্ৰদান কৰি।

শিক্ষকসকলে তথ্যৰ সৈতে এই ধৰণৰ জটিল আন্তঃক্ৰিয়াৰ সৈতে নিজক অভিযোজিত কৰি মনবোৰ সুপৰিচালিত কৰা উচিত। জটিল চিন্তা কৰিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যুক্তি দিয়া, ব্যাখ্যা কৰা, বিচাৰ কৰা, মূল্যায়ন কৰা আদি কৌশলৰ বিকাশ কৰাৰ প্ৰয়োজন। যিসকল ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে জটিল চিন্তাৰ বিকাশ কৰে তেওঁলোক ভাল নম্বৰ পাই পাৰদৰ্শিতা লাভ কৰিবলৈ সক্ষম হ'ব পাৰে আৰু তেওঁলোকে শিক্ষক আৰু পাঠ্যপুথিৰ ওপৰত কম নিৰ্ভৰশীল হয় লগতে উদ্ভাৱন শক্তিৰে জ্ঞান সৃষ্টি কৰি আৰু মূল্যায়ন কৰি, প্ৰত্যাহ্বান জনাই সমাজৰ গাঁথনিৰ পৰিবৰ্তন কৰিবলৈ সামৰ্থ হয়।

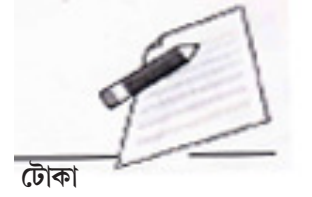
প্ৰশ্ন সোধাৰ বাবে অভ্যাসৰ বিকাশ কৰাই হৈছে জটিল চিন্তনৰ মূল কথা। Edward Glaserৰ মতে তলত দিয়া ধৰণে কিছুমান জটিল চিন্তনৰ সামৰ্থৰ বাবে আছে সেই সামৰ্থবোৰ হ'ল —

- সমস্যা চিনাক্তকৰণ
- সেই সমস্যাবোৰ সমাধান কৰিবলৈ কৰ্মৰ বিচাৰ কৰা
- উপযুক্ত তথ্যৰ সংগ্ৰহ আৰু শাৰী কৰি ৰখা
- অনুশ্লিখিত কল্পনা আৰু শূন্য চিনাক্তকৰণ।
- শুদ্ধ, স্পষ্ট আৰু বৈষম্যভাৱে ভাষাৰ ব্যৱহাৰ কৰা আৰু বুজি পোৱা।
- তথ্য ব্যাখ্যা কৰা
- সাক্ষ্যৰ প্ৰশংসা কৰা আৰু উক্তি মূল্যায়ন কৰা।
- উক্তিৰ মাজত যুক্তিপূৰ্ণ সংযোগ চিনাক্তকৰণ।
- নিৰ্ভৰশীল সিদ্ধান্তলৈ আহা আৰু সাধাৰণীকৰণ কৰা।
- সিদ্ধান্তবোৰ পৰীক্ষা কৰা আৰু সাধাৰণীকৰণত উপনীত হোৱা।

4.5.1.1 জটিল চিন্তন বিকাশৰ স্তৰসমূহ :

জটিল চিন্তনৰ বিকাশৰ লগত জড়িত ছটা স্তৰ হ'ল —

- স্তৰ - 1 অপ্ৰতিফলিত চিন্তাবিদ/চিন্তাশীল ব্যক্তি (য'ত কোনো ব্যক্তি চিন্তনত গুৰুত্বপূৰ্ণ সমস্যাৰ প্ৰতি সচেতন নহয়)
- স্তৰ - 2 প্ৰত্যাহ্বান জনোৱা চিন্তাবিদ/চিন্তাশীল ব্যক্তি (য'ত, কোনো ব্যক্তি চিন্তনত থকা সমস্যাৰ লগত জড়িত)
- স্তৰ - 3 আৰম্ভণি চিন্তাবিদ/চিন্তাশীল ব্যক্তি (য'ত কোনো ব্যক্তিয়ে উন্নত কৰিবলৈ



টোকা

চেপ্টা কৰে কিন্তু নিয়মীয়া অভ্যাস নকৰাকৈ)

- **স্তৰ - 4** অভ্যাসকৰণ চিন্তাবিদ/চিন্তাশীল ব্যক্তি (য'ত কোনো ব্যক্তিয়ে নিয়মীয়া অভ্যাসৰ প্ৰয়োজনীয়তা বুজি পায়)
- **স্তৰ - 5** উচ্চ চিন্তাবিদ/চিন্তাশীল ব্যক্তি (য'ত কোনো ব্যক্তি অভ্যাস কৰি উন্নত হয়)
- **স্তৰ - 6** দক্ষ চিন্তাবিদ/চিন্তাশীল ব্যক্তি (য'ত কোনো ব্যক্তিয়ে কৌশলপূৰ্ণ আৰু অন্তৰ্দৃষ্টিসম্পন্ন চিন্তাক অভ্যাসত পৰিণত কৰে)

(যাৰ কৌশলপূৰ্ণ আৰু অন্তৰ্দৃষ্টিৰে কৰা চিন্তা অভ্যাসত পৰিণত হয়)

জটিল চিন্তনৰ বিকাশ হয় তলত দিয়া ধৰণে—

- (1) চিন্তনত যদি সংকটপূৰ্ণ সমস্যা সৃষ্টি কৰা যিকোনো ঘটনা গ্ৰহণ কৰা হয়।
- (2) যেতিয়া নিয়মীয়া চিন্তনৰ অভ্যাস কৰা হয়।

4.5.1.2 জটিল চিন্তনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ :

Sir Francis Burton এ লক্ষ্য কৰিছিল যে জটিল চিন্তা কৰা লোকসকল এনেধৰণৰ ব্যক্তি, যিসকল—

- অনুসন্ধিৎসু
- যিসকলে বস্তুৰ মাজত সম্পৰ্কৰ লগে লগে পাৰ্থক্য ধৰিব পাৰে।
- যিসকলে প্ৰশ্ন সোধে।
- যিসকলে কোনো কথা আলোকপাত/প্ৰতিফলিত কৰে।
- যিসকলে বিভিন্ন দৃষ্টিকোণৰ পৰা বিবেচনা কৰিব পাৰে।
- যিসকলে সাম্ৰ্য আৰু কাৰণৰ ওপৰত যুক্তি দৰ্শাই আৰু মতামতবোৰ সমৰ্থন কৰে।
- যিসকলে বিভিন্ন উৎসৰ বিশ্বাসযোগ্যতাৰ বিষয়ে বিচাৰ কৰিব পাৰে আৰু তথ্যৰ বিষয়ে স্বাধীন সিদ্ধান্ত ল'ব পাৰে।
- যিসকলে সকলো ফাকিফুকা সাপেক্ষে সজাগ হয়।

4.5.2 অপসারী চিন্তন :

Joy Paul Guilford-এ অপসারী চিন্তনক অভিসারী চিন্তনৰ বিপৰীত বুলি নামাকৰণ কৰিছিল। সাধাৰণতে অপসারী চিন্তনে প্ৰামাণিত প্ৰশ্নৰ শুদ্ধ উত্তৰ দিবলৈ সামৰ্থ হয়, তাকে বুজাইছে।

(য'ত গুৰুত্বপূৰ্ণ সৃজনশীলতাৰ প্ৰয়োজন নহয়, উদাহৰণস্বৰূপে বিদ্যালয়ত কৰা বেছিভাগ কামবোৰত আৰু প্ৰামাণিত বহু পছন্দৰ মুখ্য পৰীক্ষাবোৰত বুদ্ধিৰ গুৰুত্বপূৰ্ণ সৃজনশীল প্ৰয়োজন নহয়। গতিকে যি চিন্তনত এটা সম্পদ... উপযুক্ত একক উত্তৰ পোৱাৰ বাবে চিন্তা কৰা হয় তাকেই অপসারী চিন্তন বোলে। এটা প্ৰশ্নৰ শুদ্ধ উত্তৰ



টোকা

চিন্তা কৰাৰ কৌশলৰ বিকাশ

পাবলৈ একক উত্তৰ উত্তৰ উদঘাটন কৰিবলৈ প্ৰশিক্ষণ দিয়া হয় বা কোনো লোকক অৰ্থপ্ৰাপ্ত কৰা হয়। অপসাৰী চিন্তনে দ্ৰুততা, শুদ্ধতা আৰু যুক্তি দিয়া শক্তি বৃদ্ধি কৰাৰ লগতে জনা বস্তু চিনাক্তকৰণ, কৌশলৰ পুনৰ ব্যৱহাৰ বা প্ৰয়োগ আৰু সঞ্চিত তথ্য সংগ্ৰহ আদি দিশত আলোকপাত কৰে। এইটো পৰিৱেশ সাপেক্ষে আটাইতকৈ ফলপ্ৰসূ য'ত এটা উত্তৰ দ্ৰুতভাৱে থাকে আৰু সহজতে এইটো পুনৰ স্মৰণ কৰা হ'ব সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ জৰিয়তে কৰা হয়।

অপসাৰী চিন্তনৰ জটিল দিশে এটা একক আটাইতকৈ ভাল উত্তৰ দিব পাৰে য'ত কোনো দ্ব্যৰ্থকতা নাথাকিব। এই ক্ষেত্ৰত উত্তৰসমূহ শুদ্ধও হ'ব পাৰে বা ভুলোও হ'ব পাৰে। অপসাৰী চিন্তনৰ শেষৰ সমাধানটো বহু সময়ত আটাইতকৈ ভাল সম্ভাৱ্য উত্তৰ হয়।

অপসাৰী চিন্তনৰ জ্ঞানৰ লগতো সম্পৰ্ক আছে, যিহেতু এই চিন্তনে উপযুক্ত প্ৰামাণিক প্ৰক্ৰিয়াৰ জৰিয়তে আগতে থকা জ্ঞানৰ ব্যৱহাৰৰ লগত জড়িত হৈ থাকে।

জ্ঞান হৈছে সৃজনশীলতাৰ অইন এটা দৰকাৰী দিশ। ই হৈছে এটা ধাৰণাৰ উৎস, ই সমাধানৰ পথ দেখুৱায় ফলপ্ৰসূতা আৰু নতুনত্বৰ ই বৈশিষ্ট্য প্ৰদান কৰে। অপসাৰী চিন্তা, সৃজনশীল সমস্যা সমাধান কাৰ্যত আহিলা হিচাপে ব্যৱহাৰ কৰা হয়। যেতিয়া কোনো এজন ব্যক্তিয়ে এটা সমস্যা সমাধান কৰিবলৈ জটিল চিন্তা কৰে তেওঁ অতি সচেতনভাৱে প্ৰামাণিক আৰু সম্ভাৱ্যকৰ সৈতে বিচাৰ কৰে।

4.5.2.1 শ্ৰেণীকোঠাত অপসাৰী চিন্তন

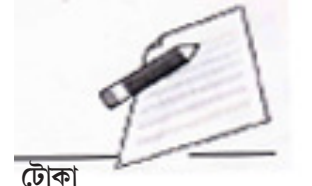
অপসাৰী চিন্তন বহু ক্ষেত্ৰত সামৰ্থ অনুসৰি ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। অপসাৰী চিন্তন এটা অভীক্ষাত বহু পছন্দৰ প্ৰশ্নৰ উত্তৰটো বিচাৰাৰ বাবে ব্যৱহাৰ কৰা হয়।

যেতিয়া এগৰাকী ছাত্ৰই সম্ভাৱ্য উত্তৰৰ কথা চিন্তা কৰে তেতিয়া এটা গাঁথনিৰ ভিতৰত বিকল্প পথ চিন্তা কৰিবলৈ অপসাৰী চিন্তন ব্যৱহাৰ কৰে ইয়াৰ জৰিয়তে কোনোৱে প্ৰতিকাৰ কৰা এটা একক আটাইতকৈ ভাল উত্তৰ পাব পাৰে। এই ক্ষেত্ৰত ক'ব পাৰি যে অপসাৰী চিন্তনে প্ৰাপ্য উত্তৰৰ সন্ধান কৰে আৰু সকলো অভিৰুচিৰ পৰা এটা আটাইতকৈ ভাল সমাধান পাবৰ বাবে ইটোৱে সিটোৰ লগত তুলনা কৰাত সহায় কৰে। অপসাৰী চিন্তনটোক এগৰাকী শিশুৰ শিক্ষাৰ মৌলিক আহিলা বুলি কোৱা হয়। বৰ্তমান বেছি ভাগ শৈক্ষিক সুবিধা, প্ৰাথমিক অভীক্ষাবোৰত দক্ষতা পোৱাৰ বাবে সাঙুৰি ৰখা হয়, যিবোৰ স্বাভাৱিকতে প্ৰায় বহু পছন্দৰ। এইদৰে সৰুৰে পৰাই অপসাৰী চিন্তন অতি প্ৰয়োজন। যিহেতু ইয়ে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক এটা শুদ্ধ একক সমলৰ সমাধান কৰিবলৈ সামৰ্থ বৃদ্ধি কৰে।

অপসাৰী চিন্তনৰ বিকাশৰ বাবে বিভিন্ন উপায়সমূহ হ'ল—

Jigsaw puzzle

য'ত একেলগে এটা পথেদি কাম কৰা হয় বা এটা উত্তৰ থকা গণিতৰ বাবে সৰল



টোকা

প্ৰশ্ন বহুত ব্যৱহাৰ কৰা হয়। এইদৰে গণিত বা বহু পছন্দৰ অভীক্ষাৰ বাবে অপসাৰী চিন্তনে এটা শুদ্ধ উত্তৰ উদ্ধাৰ বা উদ্ঘাটন কৰিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সহায় কৰিব।

4.5.3. অভিসাৰী চিন্তন

এটা ধাৰণা নিৰ্ণয় কৰাটোৱে অভিসাৰী চিন্তনৰ মূল লক্ষ্য। এটা বিষয়ত অত থকা আভ্যন্তৰীণ বিষয়বস্তুৰ জ্ঞান/ধাৰণা পাবলৈ হ'লে সেই বিষয়টো বিভিন্ন অংশত ভাগ কৰাত ই সহায় কৰে।

অভিসাৰী চিন্তন অনবৰতে, মুক্তভাৱে কৰিব পাৰি য'ত ধাৰণাবোৰ যথেষ্ট অসংগঠিত ধৰণে হ'ব পাৰে। অভিসাৰী চিন্তনৰ নিয়ম মানি, অপসাৰী চিন্তন ব্যৱহাৰ কৰি ধাৰণা আৰু তথ্যবোৰ সংগঠিত কৰিব পাৰি, যেনে - বিভিন্ন ধাৰণা একেলগে পুনৰ চিন্তা কৰি কিছুমান সংগঠিত আৰু পূৰ্ণৰূপত পাব পাৰি।

4.5.3.1 অভিসাৰী চিন্তনৰ বাবে প্ৰয়োজনীয় পদ্ধতিসমূহ :

- **ব্ৰেইনষ্টেমিং :**

এটা সৃজনীশীল আৰু অসংগঠিত ধৰণে কোনো ধাৰণাৰ তালিকা কৰা প্ৰক্ৰিয়াৰ লগত জড়িত ই এক কৌশল।

ব্ৰেইনষ্টেমিংৰ লক্ষ্য হ'ল— কম সময়ৰ ভিতৰত যিমান পাৰি সিমান চিন্তা কৰা। পিগিবেকিং হৈছে ব্ৰেইনষ্টেমিংৰ প্ৰধান আহিলা বা অন্য বহুত ধাৰণা ল'বলৈ এটা ধাৰণা ব্যৱহাৰ কৰা। ব্ৰেইনষ্টেমিং প্ৰক্ৰিয়া চলি থকা সময়ত, সকলো ধাৰণা ৰেকৰ্ড কৰা হয় আৰু কোনো ধাৰণা সমালোচনা কৰা নহয় বা কোনো ধাৰণাক অসম্মান কৰা নহয়। এই ক্ষেত্ৰত ধাৰণাৰ বহু তালিকা গঠন কৰাৰ পাছত কোনো এজন লোক পিছুৱাই যাব পাৰে আৰু সেইবোৰৰ মূল্য বা সুবিধাবোৰ সমালোচনা কৰিবলৈ পুনৰালোচনা কৰিব পাৰে।

- **আলোচনা প্ৰস্তুত কৰা**

মানুহৰ চিন্তাধাৰাবোৰ নিৰবিচ্ছিন্নভাৱে ৰেকৰ্ড কৰি ৰাখিবলৈ একমাত্ৰ ফলপ্ৰসূ উপায় হৈছে আলোচনা (জাৰ্নেল)। আলোচনী এখনত বিভিন্ন বিষয়ৰ ওপৰত চিন্তা কৰি সেইবোৰ সংগ্ৰহ কৰি ধৰি ৰাখিব পাৰি আৰু পাছত ই ধাৰণাৰ সমল গ্ৰহণ হৈ পৰে। মানুহৰ প্ৰায়ে সময় আৰু স্থানৰ ব্যৱহাৰৰ বিষয়ে অন্তৰ্দৃষ্টি থাকে। আলোচনী (জাৰ্নেল) পঢ়ি ধাৰণাবোৰ গ্ৰহণ কৰি পাছত এইবোৰ ব্যৱহাৰ কৰি পূৰ্ব লিখন স্তৰত সামগ্ৰীবোৰ উন্নত আৰু সংগঠিত কৰি কামত ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি।

- **মুক্ত লিখন :**

যেতিয়া মুক্ত লিখন কৰা হয় এজন ব্যক্তিয়ে এটা বিশেষ টপিকৰ বিষয়ে আলোকপাত কৰিব আৰু কম সময়ত অকণো নোৱাৰাকৈ লিখিব। মনলৈ বিষয় টপিকটোৰ বিষয়ে যি ধাৰণা আছে তাকেই লিখিব (আখৰ/বানান নোচোৱাকৈ বা পূৰ্ণ লিখন নকৰাকৈ)। এইটোৱে অতি কম সময়ৰ ভিতৰত এটা টপিকৰ বিষয়ে



টোকা

চিন্তা কৰাৰ কৌশলৰ বিকাশ

বিভিন্ন ধৰণে চিন্তা কৰাত সহায় কৰিব যিবোৰ পুনৰ সংগঠন কৰিব পাৰি বা কিছুমান ব্যৱস্থাপনা গঠন কৰিব পাৰি।

● মন বা বিষয়ে মেপ :

মন বা বিষয় মেপত সাধাৰণতে ব্ৰেইনষ্টিমিঙৰ ধাৰণাবোৰ- দৃশ্য মেপ বা ছবিৰ আকাৰত থাকে যাতে এইবোৰে ধাৰণাবোৰৰ মাজত সম্পৰ্ক দেখুৱায়। (এজনে এটা মুখ্য ধাৰণা বা বিষয় আৰম্ভ কৰি পাছত প্রধান বিষয়টোৰ বিভিন্ন দিশ বা বিভিন্ন অংশবোৰ উপস্থাপন কৰিব পাৰে বা তেনে ধৰণৰ প্রধান টপিকৰ শাখাবোৰ বৰ্ণনা কৰিব পাৰে।

এইদৰে দৃশ্য ছবি বা টপিকটোৰ মেপ সৃষ্টি কৰা হয়, যাৰ জৰিয়তে লিখকে বিষয়টো পুনৰ বিকাশ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰে।

চিন্তনৰ ছয়টা টুপী

— চিন্তনৰ ইতিমধ্যে প্ৰস্তাৱ কৰা (Premise) পদ্ধতিটো হ'ল - যে মানৱ মগজুৱে বিভিন্ন উপায়ে বিভিন্ন চিন্তা কৰে যিবোৰ প্ৰত্যাছান হিচাপে ল'ব পাৰি আৰু সেইবাবে বিশেষ বিষয়ৰ বাবে চিন্তা কৰিবলৈ কৌশলৰ বিকাশ কৰাৰ বাবে এটা সংগঠিত উপায়েৰে পৰিকল্পনা কৰা হয়।

Edward De Bono এ মস্তিষ্কই প্ৰত্যাছান জনাব পৰাকৈ ছটা নিৰ্দিষ্ট দিশ চিনাক্ত কৰিছে। এই দিশবোৰৰ প্ৰত্যেকটোকে মস্তিষ্কই চিনাক্ত কৰিব আৰু বিবেচনা কৰিব পৰাকৈ সচেতনমূলক চিন্তা কৰিবলৈ আগবাঢ়িব। এই ছটা নিৰ্দিষ্ট দিশৰ প্ৰত্যেকৰে বং আছে যেনে —

- বগা - তথ্য আৰু জাননীৰ ওপৰত গুৰুত্ব/অৱলোকন।
- বগা - অনুভৱ, স্বাভাৱিক জ্ঞান আৰু আবেগৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া
- হালধীয়া - আশাবাদ আৰু লাভৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়া
- ক'লা - সাৱধানতা আৰু জটিল বিচাৰত গুৰুত্ব দিয়া
- সেউজীয়া - সৃজনীমূলক চিন্তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব
- নীলা - প্ৰক্ৰিয়া নিয়ন্ত্ৰণ, ভাৱনাৰ বিষয়ে চিন্তন (বহু জ্ঞান)ৰ ওপৰত গুৰুত্ব।

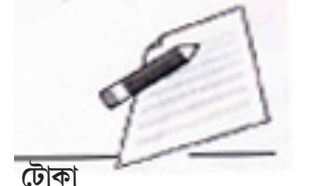
4.5.3.2. জটিল চিন্তনৰ স্তৰসমূহ

Graham Wallas বিশ্বাস কৰিছিল যে সৃজনশীল লোকে কৰা চিন্তনত ব্যক্তি পাৰ্থক্য থাকে, য'ত এটা পৌনঃপুনিক ধৰণ থাকে।

সৃজনশীল চিন্তনৰ পাঁচটা স্তৰ আছে-

● স্তৰ-1- পদ্ধতি :

— যিজন লোকে সৃজনশীল সমাধানটো (এটা দৰকাৰী সমস্যাৰ বাবে) বিকাশ



টোকা

কৰে, তেন্তে এই ক্ষেত্ৰত সমস্যাটোৱে বহু সময় ল'ব আৰু একে ধৰণে জ্ঞান আহৰণ কৰাত আৰু ইয়াৰ ওপৰত কাম কৰাত সহায় কৰিব।

● **স্তৰ 2- ইনকুবেচন :**

এই স্তৰত কিছু সময় চিন্তা কৰাৰ পাছতহে সৃজনশীল সমাধান ওলায়। ইনকুবেচন মানে হ'ল- এটা বিৰতি যি বিৰতিৰ সময়ত মানুহে সক্ৰিয়ভাৱে যিকোনো সমস্যাৰ বাবে কাম কৰিবলৈ বন্ধ কৰে আৰু অন্য দিশলৈ ধাৰমান হয়।

● **স্তৰ 3- আলোকন :**

সৃজনশীলতাই অন্তর্দৃষ্টি বা হঠাৎ আলোকিত কৰাত গুৰুত্ব নিদিয়ে। এনে সময়ত কোনো লোকে বহু মাহ ধৰি বা বহু বছৰ ধৰি বিচাৰি থকা সমস্যা সমাধান হঠাৎ অন্তর্দৃষ্টিৰে চাই সমাধান কৰি তথ্য দাখিল কৰে।

● **স্তৰ 4- মূল্যায়ন :**

বিবেচনামূলক শুধৰণিয়েহে কোনো বস্তুৰ আলোকীকৰণ কৰে। ধাৰণা মতে কাম কৰিব লাগিব, অনুবাদ কৰিব লাগিব। পৰীক্ষাগতভাৱে আৰু তাৰ পিছত প্রকৃততে পৰীক্ষা কৰিব লাগিব। কেৱল যেতিয়া সাক্ষ্যই সূচায় যে ই কৰা কামটোৱে সৃজনশীল সমাধান দিয়ে সেইটোৱে শেষ সিদ্ধান্ত হ'ব।

● **স্তৰ 5- পুনৰ কৰা :**

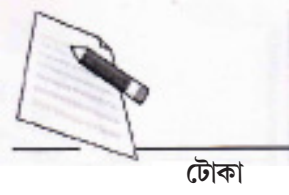
আন ক্ষেত্ৰত দেখা যায় যে অন্তর্দৃষ্টি যদিও সাধাৰণতে সন্তোষজনক ই কিছুমান পৰিবৰ্তনো বিচাৰে।

4.5.3.3 সৃজনশীল চিন্তাবিদ (চিন্তা কৰা লোক)ৰ বৈশিষ্ট্যসমূহঃ

যিসকল লোকে সৃজনশীলভাৱে চিন্তা কৰে তেওঁলোকৰ কিছুমান সাধাৰণ লক্ষণ বা বৈশিষ্ট্য আছে। বস্তুনিষ্ঠ আৰু বিষয়নিষ্ঠ পৰীক্ষাৰ পৰা সাক্ষ্য পোৱা গৈছে যে সৃজনশীল লোকৰ তলত দিয়া ধৰণে কিছুমান বৈশিষ্ট্য বা গুণ আছে—

- তেওঁলোকে জটিল আৰু ভাৰসাম্যহীন ঘটনা ভাল পায়।
- তেওঁলোক মনোগতীয়ভাৱে জটিল আৰু বৃহৎ ব্যক্তিত্বৰ অধিকাৰী বাবে বৃহৎ পৰিসৰৰ।.....
- নিজৰ বিচাৰত তেওঁলোক স্বাধীন
- তেওঁলোক আত্ম ধনাত্মক আৰু শক্তিশালী/প্ৰভাৱশীল ব্যক্তি।
- তেওঁলোকে উদ্বেজনা নিয়ন্ত্ৰণৰ বাবে দমনটো কৌশল হিচাপে গণ্য নকৰে। সৃজনশীলতাৰ লগত সম্পৰ্ক দেখুৱাবলৈ ব্যক্তিত্বৰ দিশবোৰক অৰিজেঞ্চ বুলি কোৱা হয়।

মানুহে এই দিশবোৰক বাধা দিয়ে প্রচলিত পদ্ধতিবোৰক বাধা দিয়ে যিবোৰ আনে নিৰ্ণয় কৰে আৰু নিজৰ কাম কৰি থাকে, আনকি সোঁতৰ বিপৰীতে বা বিখ্যাত নোহোৱা



টোকা

বা নিশ্চিত নহ'লেও মানুহে কাম কৰিবই।

সৃজনশীল চিন্তাবিদসকলৰ গাত তলত দিয়া লক্ষণবোৰ দেখা যায়—

- তেওঁলোক আগ্ৰহী
- তেওঁলোকে সমস্যা বিচাৰে
- তেওঁলোকে প্ৰত্যাহানবোৰ উপভোগ কৰে
- তেওঁলোক আশাবাদী
- তেওঁলোকে বিচাৰ বন্ধ/পলম কৰিবলৈ সামৰ্থ হয়।
- তেওঁলোক কল্পনাৰ সৈতে সুখী
- তেওঁলোকে সমস্যাক সুবিধা হিচাপে লয়।
- তেওঁলোকে সমস্যাক আমোদজনক হিচাপে লয়।
- তেওঁলোকে সমস্যাবোৰ আবেগিকভাৱে গ্ৰহণ কৰে
- অনুমানবোৰ প্ৰত্যাহাৰ হিচাপে লয়।
- সহজে হাৰ নামানে, কঠোৰ পৰিশ্ৰম কৰে।

4.5.3.4 সৃজনশীল চিন্তনৰ বাধাসমূহ :

কোনো ব্যক্তিৰ স্বাভাৱিক সৃজনশীল সামৰ্থ সাপেক্ষে নিঃসন্দেহে বহু বাধা আহি পৰে। সৃজনশীলতাৰ প্ৰতি অনুপ্ৰেৰণা জনোৱাৰ উপায় বিচৰাতকৈ কোনো ব্যক্তিয়ে প্ৰকৃত সত্যটোহে উপলব্ধি কৰিব পাৰে। সকলো সময়তে প্ৰত্যেক ব্যক্তিয়ে সৃজনশীল চিন্তা কৰিবলৈ সামৰ্থ হয়, কিন্তু কাল্পনিক মানসিক বাধাবোৰ অতিক্ৰম কৰি বৰ্তমান মুখামুখি হোৱা বাধাবোৰ অতিক্ৰম কৰাটোহে আচল কথা। সৃজনশীল চিন্তনৰ কিছুমান বাধা হ'ল— কুসংস্কাৰ, সক্ৰিয় দৃঢ়তা, অসহায় শিকন, শুদ্ধ উত্তৰ বিচৰাৰ ইচ্ছা, যুক্তিপূৰ্ণ চিন্তা, নীতি নিয়ম মানি চলা, ব্যৱহাৰিক হোৱা, সকলো কাম, আৰু নেখেলা, বিভিন্ন কাম কৰাৰ চেষ্টা কৰিবলৈ প্ৰস্তুত নোহোৱা বা দায়িত্ববোধ নথকা, নোহোৱা/কোনো কথা গা-লাগি নকৰা, দ্ব্যৰ্থকতা পৰিহাৰ কৰা, নিজে ভুল কৰা বেয়া বুলি বিশ্বাস কৰা আৰু সৃজনশীল হ'বলৈ অপাৰগতা।

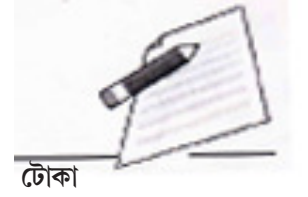
কোনো মানুহৰ সজাগতা সম্পৰ্কে সজাগ হোৱা প্ৰতিক্ৰিয়াটো আধ্যাত্মিক পোহৰ বিচৰা লোকসকলে জনোৱা পথৰ সৈতে একে।

4.5.3.5 সৃজনশীল চিন্তাৰ উপায়সমূহ :

শিশুৰ/ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মনত সৃজনশীল চিন্তনৰ জৰিয়তে সিহঁতক বিশিষ্ট ব্যক্তি কৰাৰ ক্ষেত্ৰত শিক্ষক আৰু অন্যান্য সমল/দক্ষ ব্যক্তিৰ গুৰুত্ব অপৰিসীম। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মনত সৃজনশীল চিন্তন সৃষ্টি কৰিব পৰা আটাইতকৈ অতি সাধাৰণ উপায় সমূহ হ'ল।

- বহল আৰু বহুজ্ঞানৰ অধিকাৰী হ'বলৈ বিকাশৰ চেষ্টা কৰা

- স্বাধীন হ'বলৈ চেষ্টা কৰা
- উপমা ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ উৎসাহ যোগোৱা
- আগ্ৰহী হ'বলৈ উৎসাহ যোগোৱা
- ধনাত্মক ফলাফল পাবলৈ ব্ৰতী হোৱা



টোকা

অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণ - 3

4. Edward De Bonoৰ ছটা চিন্তন টুপীৰ মাজত থকা নীলা বঙৰ টুপীটোৱে কি সূচায়?

.....

.....

.....

5. সৃজনশীল চিন্তনৰ স্তৰবোৰৰ নাম লিখক।

.....

.....

.....

4.6 চিন্তনৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি যুক্তিসংগত সিদ্ধান্ত ল'বলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সবলীকৰণ কৰা :

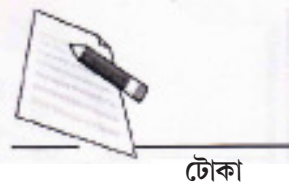
এই পৃথিৱীত প্ৰতিগৰাকী ব্যক্তিকে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিব পৰা শক্তি আছে। সিদ্ধান্তবোৰ জীৱনৰ প্ৰতি চেকেণ্ডত কৰা হয়। কি পিন্ধিব, কি কিনিব, কি খাব, কি ক'ব, কি কৰিব, কি ল'ব, কি ব্যৱহাৰ কৰিব, কি নাচাব... এইবোৰৰ উত্তৰবোৰেই হৈছে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ। সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ ফলপ্ৰসূতা আৰু যোগ্যতাই ইয়াৰ গুণাগুণ নিৰ্ণয় কৰে। জীৱনৰ প্ৰতিটো ক্ষেত্ৰতে কোনো ব্যক্তিয়ে সিদ্ধান্ত ল'বলগীয়া হয়। ভাল সিদ্ধান্তই কৃতকাৰ্য লাভ কৰি অতি সহজে পৃথিৱীত জীয়াই থকাত সহায় কৰে।

4.6.1 সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ :

বিভিন্ন কামৰ মাজত কৰা পছন্দ প্ৰক্ৰিয়া বা বিকল্প প্ৰক্ৰিয়া বাছনি কৰা প্ৰক্ৰিয়াই হ'ল সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়া। অন্য কথাত, বিভিন্ন বিকল্পৰে বিভিন্ন সমস্যাৰ সমাধান কৰা ই এক প্ৰক্ৰিয়া।

এগৰাকী যুক্তিপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণকাৰীয়ে বিবেচনা কৰিব—

- ই প্ৰতিটো বিকল্পৰ ফলাফলৰ মূল্য বা প্ৰয়োগত গুৰুত্ব দিব।
 - প্ৰকৃততে হোৱা এনে ধৰণৰ (বিকল্প) ফলাফলত থকা সম্ভাৱ্যসমূহত গুৰুত্ব দিব।
- আকাঙ্ক্ষিত ব্যৱহাৰৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিব লাগে। মূল্যৰ গুণাগুণ আৰু প্ৰতিটো সম্ভাৱ্য ফলাফলৰ ওপৰতভিত্তি কৰি সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিব লাগে।



4.6.2 সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ কাৰকসমূহ

সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ প্ৰভাৱ পেলোৱা মুখ্য কাৰকসমূহ হ'ল বিচৰা, গঠন কৰা আৰু মতামত দিয়া। হিউৰিষ্টিক হ'ল কিছুমান মানসিক নীতি-নিয়ম যিয়ে আমাক সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিবলৈ আৰু ঘৰ আৰু উপযুক্তভাৱে বিচাৰ কৰিবলৈ প্ৰেৰণা দিয়ে।

হিউৰিষ্টিক – বিচাৰবোৰ অতীতৰ অভিজ্ঞতাৰ পৰা দাঙি ধৰা হয় আৰু এইবোৰ যুক্তিপূৰ্ণভাৱে ভাল পছন্দবোৰ খৰকৈ আৰু উপযুক্তভাৱে গ্ৰহণ কৰিবলৈ কৰা কিছুমান সৰল নিৰ্দেশনা। তিনিটা অতি সহজে আৰু সাধাৰণতে ব্যৱহাৰ হোৱা হিউৰিষ্টিক (বিচাৰ) হ'ল—

- প্ৰচুৰভাৱে পোৱা হিউৰিষ্টিক
- প্ৰতিনিধিত্ব কৰা হিউৰিষ্টিক
- ঘোষিত/আশ্ৰিত আৰু অভিযোজিত হিউৰিষ্টিক

ঠাচ বা গঠন : হ'ল সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ প্ৰভাৱ পেলোৱা আন এটা কাৰক। লাভ বা লোকচানত পোৱা গুণাগুণৰ ফলাফলৰ তথ্যৰ প্ৰতিনিধিত্বই হৈছে ঠাচ বা গঠন। যদি লোকচানৰ তথ্যত গুৰুত্ব দিয়া হয়, মানুহে এইটো সুবিধা হিচাপে বিবেচনা নকৰিব। মানুহে ইতিবাচক তথ্যৰ প্ৰতিহে এটা স্বাভাৱিক আকৰ্ষণ আছে। গতিকে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণত গঠনৰ এটা মুখ্য ভূমিকা আছে।

স্বীৰ গন্তীৰ মতামত : ই বেয়া সিদ্ধান্ত গ্ৰহণত মতামত বেছিকৈ দিয়াত ইচ্ছা প্ৰকাশ কৰা আনকি লোকচানৰ ক্ষেত্ৰত মতামত বেছিকৈ দিয়াত সহায় কৰে।

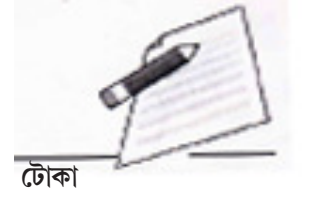
4.6.3. সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ প্ৰক্ৰিয়াৰ ছটা স্তৰ :

ছটা সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ প্ৰক্ৰিয়াটো এটা যুক্তিপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়া। যিকোনো বিষয়ে ভবা, তুলনা কৰা আৰু বিকল্প ব্যৱস্থাবোৰ মূল্যায়ন কৰাৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি এই সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়াবোৰ লোৱা হৈছে। স্তৰবোৰ তলত দিয়া ধৰণৰ —

- অৱস্থা/পৰিৱেশৰ সংজ্ঞাদিয়া আৰু আকাংক্ষিত ফলাফলৰ সংজ্ঞা দিয়া
- গৱেষণা আৰু সুবিধা চিনাক্তকৰণ
- প্ৰতিটো বিকল্প ব্যৱস্থা আৰু ইয়াৰ ফলাফলবোৰ তুলনা কৰা বৈসাদৃশ্য দেখুওৱা
- কৰ্ম আঁচনি এটাৰ ডিজাইন কৰা আৰু এই আঁচনি প্ৰয়োগ কৰা।
- ফলাফল মূল্যায়ন কৰা।

এই প্ৰক্ৰিয়াটো বিদ্যালয়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰিবলৈ ব্যৱহাৰ কৰা হয়। অন্য নৈতিক সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়াৰ মডেলৰ লগত এই মডেলৰ তুলনা কৰি পোৱা গৈছে যে এই ছটা সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়াৰ মডেল হ'লে কম জটিলপূৰ্ণ কৰ্মচাৰীসকলৰ

উপযুক্ত সিদ্ধান্ত গ্ৰহণত সবলীকৰণ কৰাত এই মডেল ব্যৱহাৰ কৰা হয় (তেওঁলোকৰ বেংক আৰু দায়িত্ববোধ অনুসৰি)



টোকা

4.6.4. চিন্তনে কিদৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰাত সহায় কৰে?

সদায় শুদ্ধ আৰু উপযুক্ত সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ সম্ভৱতঃ এক মৰীচিকা। কিন্তু তলত দিয়া নিৰ্দেশনাবোৰে ভালকৈ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰাৰ সংখ্যা বৃদ্ধি কৰিব। প্ৰাপ্য তথ্য আৰু জাননীৰ ওপৰত ভিত্তি কৰিলে দেখা যায় যে আমাৰ মনলৈ সঘনে অহা উপৰোক্ত তথ্যবোৰ শুদ্ধ হোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই। সেই বাবে মুখস্থ শক্তিক বিশ্বাস নকৰিব আৰু প্ৰাপ্যতাৰ সম্ভাৱনীয়তাৰ বিষয়ে সচেতনতা অনাটোৰ এটা সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰক।

- ⇒ জটিল আৰু সৃষ্টিশীল চিন্তনে সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ বাবে আটাইতকৈ শুদ্ধ তথ্য দিব।
- ⇒ স্থানীয় মূল্যৰ ওপৰত বিবেচনা নকৰিব। সদায় বিভিন্ন সম্ভাৱ্যৰ ওপৰত প্ৰশ্ন সুধিবলৈ সাহস কৰিব আৰু সন্দেহবোৰ স্পষ্ট কৰিব।

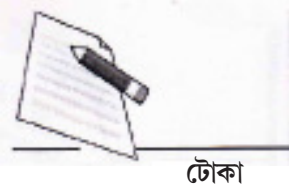
জটিল চিন্তনে আপুনি ভাল পোৱা সিদ্ধান্ত লোৱাৰ বাবে নিশ্চিত কৰি।

- ⇒ আপুনি কথা কওঁতে নমনীয় হ'ব লাগিব। যিহেতু সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়াত যথেষ্ট পৰিমাণে প্ৰচেষ্টা জড়িত, সেইবাবে উপযুক্ত/যুক্তিপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ সম্ভাৱনীয়তা থাকে।

যদি আগতকৈ ভাল ফলাফল পাবলৈ আপোনাৰ সিদ্ধান্ত পৰিৱৰ্তন/সলনি কৰিবলগীয়া হয়, তেন্তে আপুনি সিদ্ধান্ত সলনি কৰিব পাৰে। জটিল চিন্তনে আগৰ চিন্তা (পূৰ্ব চিন্তা) লৈ নিয়াত সহায় কৰে সেই বাবে জৰুৰী ফলাফল আশা নকৰিব।

- ⇒ যেতিয়া এটা সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰা হয় কোনো লোকে প্ৰাপ্য সুবিধাবোৰ সদায় বিবেচনা কৰিব লাগে। কোনো লোকে কেতিয়াও কল্পনাৰ বশৱৰ্তী হ'ব নালাগে কাৰণ, পোৱা/জনা এই সুবিধাবোৰ কেৱল কাৰোবাৰ বাবে সুবিধা হ'ব পাৰে। জটিল চিন্তন আৰু সৃজনশীল চিন্তন এই ক্ষেত্ৰত সহজ লভ্য হ'ব পাৰে (এই অৱস্থাত)।

সু চিন্তাবিদ এগৰাকী সু নাগৰিক হয়। যিহেতু আজিৰ শিশু অহাকালিৰ নাগৰিক, সেইবাবে শিশুৰ শুদ্ধ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণৰ বাবে সবলীকৰণ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে আৰু এইটো নিশ্চিত কৰিব যে ভৱিষ্যতে এই শিশুসকলৰহাতত পৃথিৱীখন নিৰাপদমুক্ত আৰু বিপদমুক্ত হ'ব। এই যুক্তিপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়াই সমনীয়াৰ লগত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক মুখামুখি হৈ সেইবোৰ আঁতৰ কৰিবলৈ উৎসাহ যোগাব আৰু উপযুক্ত ভাৱে জীয়াই থকাত সহায় কৰিব।



আপোনাৰ অগ্ৰগতি পৰীক্ষা - 4

1. যুক্তিপূৰ্ণ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ প্ৰক্ৰিয়াৰ স্তৰবোৰ বৰ্ণনা কৰা।

.....
.....
.....

4.7 শ্ৰেণীকক্ষত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ মাজত প্ৰশ্নসোধো কৌশলৰ সুবিধা দিয়া ব্যৱস্থা কৰা

আমি বিচৰাখিনি পাবৰ বাবে সকলোৱে প্ৰশ্ন ব্যৱহাৰ কৰে—

প্ৰশ্ন : হৈছে যোগাযোগ ব্যৱস্থাৰ এটা অতি দৰকাৰী অংগ। ই মানুহৰ লগত জড়িত আৰু আমাৰ দৰে প্ৰাণীক নিশ্চয় সহায় কৰে যত আমাৰ যোগ্যতাৰ বাবে/বাচি থকাৰ বাবে আমি তথ্যৰ পৰিবৰ্তন কৰাৰ প্ৰয়োজন।

‘শিকোৱাতকৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক উত্তৰ দিয়ক, আমি সিহঁতক কেনেকৈ প্ৰশ্ন সোধে শিকাম/দেখুৱাম....’ তাৰ পিছত সিহঁতে নিজেই উত্তৰটো আৱিষ্কাৰ কৰিব।

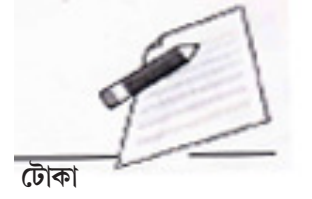
4.7.1 প্ৰশ্ন সোধো কৌশলবোৰ কি কি ?

প্ৰশ্নসোধো কৌশল মানে পৰিস্থিতি, বস্তু, ধাৰণা আৰু সাধাৰণ বোধৰ বিষয়ে প্ৰশ্নৰ উত্তৰ আৰু উদ্ভাৱন কৰাৰ সমৰ্থতা। প্ৰশ্নবোৰ নিজৰ পৰা বা আন মানুহৰ পৰা উদ্ভৱ হ’ব পাৰে। নিম্ন পৰ্যায়ৰ আৰু উচ্চ পৰ্যায়ৰ প্ৰশ্ন আছে। নিম্ন পৰ্যায়ৰ প্ৰশ্নত স্মৃতিত থকা কথাখিনি স্মৰণ কৰাৰ দৰকাৰ। ব্যক্তিৰ এটা বিষয়ৰ জ্ঞানৰ পৰ্যায় ইয়াত কাম কৰে। উচ্চ পৰ্যায়ৰ প্ৰশ্নবোৰ অকল স্মৰণেই নহয়, ইয়াত ব্যক্তিয়ে মনত ৰখা তথ্যবোৰ সংশোধনৰ প্ৰয়োজন হয়। ইয়াত ব্যক্তি বুজা, প্ৰয়োগ কৰা, বিশ্লেষণ, সংশ্লেষণ আৰু তথ্য মূল্যায়ন কৰাৰ সামৰ্থতাৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰে। উচ্চ পৰ্যায়ৰ প্ৰশ্নবোৰ দুই ধৰণৰ : বৰ্ণনামূলক আৰু তুলনামূলক। বৰ্ণনামূলক প্ৰশ্নবোৰৰ ক্ষেত্ৰত ব্যক্তিৰ নিৰীক্ষণ বা কোনো এটা বস্তু মেপ, টেবুল, গ্ৰাফ, প্ৰদৰ্শন, দৃষ্টান্তৰ সহায়ত ব্যাখ্যাৰ প্ৰয়োজন। তুলনামূলক প্ৰশ্নৰ ক্ষেত্ৰত ব্যক্তিয়ে দুটা বা অধিক বস্তু বা ভাব পৰীক্ষা কৰাৰ প্ৰয়োজন আৰু সাদৃশ্য আৰু বৈসাদৃশ্য চিনাক্ত কৰিবলৈ দৃষ্টান্ত বা বিবৃতি ব্যৱহাৰ কৰাৰ দৰকাৰ।

কিছুমান প্ৰশ্ন এককেন্দ্ৰাভিমুখী আৰু কিছুমান প্ৰশ্ন ভিন্নমুখী। এককেন্দ্ৰাভিমুখী প্ৰশ্নৰ ক্ষেত্ৰত এটা শুদ্ধ উত্তৰ থাকে আনহাতে ভিন্নমুখী প্ৰশ্নৰ ক্ষেত্ৰত এটাতকৈ বেছি উপযুক্ত উত্তৰ থাকিব পাৰে।

4.7.2 শিশুৰ প্ৰশ্ন কৰা কৌশলৰ বিকাশ

প্ৰশ্নবোৰ শ্ৰৱণ আৰু কথনৰ দৰকাৰী অংগ আৰু সেয়েহে ইয়াক অতি কম বয়সৰ পৰা আৰম্ভ কৰা উচিত। প্ৰাক-বিদ্যালয় আৰু বিদ্যালয়ৰ অভিজ্ঞতাৰ ক্ষেত্ৰত এই কৌশল অবলম্বন হয় আৰু শিশুৱে ‘এইটো কি’ আদি প্ৰশ্নৰ উত্তৰ দিয়ে। যেতিয়া ব্যক্তিয়ে বল



টোকা

বা ক্লেয়ন বা কোনো বস্তু চুই বা দেখুৱাই খেলে আৰু সোধে বালি ক'ত। প্ৰশ্নসোধাৰ পিছত উত্তৰ দিয়াৰ প্ৰয়োজন এইটো জানি আৰু শুনাৰ পিছত 'বালি' শব্দটো চিনাক্ত কৰাৰ প্ৰতিকূল সময় কেতিয়া সেইটো আলোচনাৰ বিষয়। শিশুৱে যিটো পৰিৱেশত ডাঙৰ দীঘল হয় তাৰ গুণগত মানৰ ওপৰত তেওঁলোকৰ যোগাযোগ কৌশল সম্পূৰ্ণৰূপে নিৰ্ভৰশীল। জটিল চিন্তাধাৰাৰ বিকাশ ঘটাবলৈ প্ৰশ্নসোধা আৰু সন্দেহ থকা বিষয়টো সোধাটোও মূল কথা।

4.7.3 শিক্ষাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰশ্নসোধাৰ কৌশলৰ ব্যৱহাৰ

শিক্ষাৰ ফলদায়কভাৱে অংশগ্ৰহণমূলক ক্ৰিয়াকলাপ, গৃহকৰ্ম আঁচনি, আৰু পৰীক্ষা লিখাৰ ক্ষেত্ৰত প্ৰশ্নসোধাৰ কৌশলে সহায় কৰে। কোনো এটা বিষয়ৰ লক্ষ্য বা উদ্দেশ্যৰ লগত সেইবিষয়ৰ সংশ্লিষ্ট উপাদানসমূহ মিলোৱাত সহায় কৰে। প্ৰশ্নসোধা কৌশলৰ আন কৰ্মবোৰ হ'ল, অভিৰোচিত কৰা, আগ্ৰহান্বিত কৰা, আগৰ ভুল ধাৰণা দেখুৱাই দিয়া, মূল্যায়ন কৰা, ভাবিবলৈ শিকোৱা, অনুমানিত কৰা, পৰিচালনা কৰা, নিষ্ক্ৰিয় শিকাৰক জড়িত কৰিবলৈ উৎসাহিত কৰা, দুৰ্বলতা আৰু সফলতা চিনাক্ত কৰা, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰে কেনেকৈ ধাৰণাৰ গঢ় লয় সেইটো বুজা, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ প্ৰতিফলন অভ্যাস গঢ়োৱাত সহায় কৰা, তেওঁলোকৰ আগ্ৰহত অন্তৰ্দৃষ্টি লাভ কৰা, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ অনুসন্ধানত উৎসাহ বৃদ্ধি কৰা, অৰ্থ গঠন কৰিবলৈ সহায় কৰা, বাস্তৱমুখী আশা কৰাত সহায় কৰা, তথ্য সংক্ষিপ্তকৰণ, ধাৰণাৰ সম্বন্ধ দেখুৱা, ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ পূৰ্বানুবৃত্তি দিয়া আৰু শুনাৰ শৃংসূত্ৰ দিয়া।

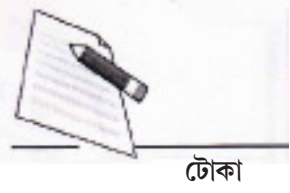
ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ কাৰণে প্ৰশ্নসোধাৰ কৌশলে শ্ৰেণীবদ্ধ আৰু পৰীক্ষাৰ পূৰ্বাভাষ দিয়াত সহায় কৰা।

4.7.4. প্ৰশ্নসোধাৰ সুবিধাসমূহ

প্ৰশ্ন আৰু প্ৰশ্নসোধাৰ কৌশলে শিকাৰক সাফল্য, মনোভাব আৰু ভবাৰ কৌশল আহৰণত প্ৰভাৱান্বিত কৰে। প্ৰশ্নসোধাৰ পৰ্যায় মতে তেনে পৰ্যায়ৰ উত্তৰবো লাভ কৰে। উচ্চ পৰ্যায়ৰ প্ৰশ্নৰ লগত অপেক্ষা-সময়, দিশ পৰিবৰ্তন, প্ৰমাণ কৰা কৌশল প্ৰয়োগ কৰি সাফল্যৰ মান উন্নত কৰিব পাৰি। প্ৰশ্নসোধাৰ এটা সুবিধা হ'ল, ই নমনীয় আৰু বহুলভাৱে প্ৰয়োগ কৰিব পাৰি। এইবোৰ বিভিন্ন বিষয়ৰ প্ৰয়োজনীয়তাৰ বিভিন্ন এককৰ তথ্য আৰু দক্ষতাৰ পৰ্যায়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰি পৰিবৰ্তন কৰিব পাৰি। শিক্ষক আৰু ছাত্ৰই একে ধৰণে প্ৰশ্নসোধাৰ কৌশল অৱলম্বন কৰিব পাৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শিক্ষকৰ সহায়ত এই কৌশল প্ৰয়োগ কৰিব পাৰে নাইবা নিজাকৈ কৌশল উদ্ভাৱন কৰিব পাৰে।

4.7.5 শ্ৰেণীকোঠাত শিশুসকলৰ মাজত প্ৰশ্নসোধাৰ কৌশল বৰ্ধনৰ বাবে নিৰ্দেশনাসমূহ

- বিশ্বাসৰ বাতাবৰণ সৃষ্টি আৰু প্ৰশ্নসোধাত উৎসাহ যোগাওক।
- ভিন্নমুখী প্ৰশ্ন কৰাত উৎসাহ যোগাওক।



টোকা

চিন্তা কৰাৰ কৌশলৰ বিকাশ

- 'হয়' বা 'নহয়' থকা উত্তৰত প্ৰশ্ন কমাওক।
- শুদ্ধ উত্তৰৰে আলোচনাৰ অন্ত নেপেলাব।
- প্ৰশ্নসোধা আৰু উত্তৰ দিয়াৰ মাজত অপেক্ষাৰ সময় কমেও পাঁচ চেকেণ্ড কৰিব।
- উপযুক্ত বিৰামৰ সময় দিয়ক।
- সংবেদনশীল শ্ৰৱণ কৌশলৰ বৃদ্ধি।
- মৌনতা অবলম্বনত সময় বৃদ্ধি।
- উপযুক্তভাৱে বিকাশ হ'ব পাৰা প্ৰশ্নবোৰক প্ৰশংসা কৰক।
- ভাল প্ৰশ্ন সোধা কৌশলৰ আৰ্হি।
- পাঠত কুইজ বা ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক নিজৰ ফালৰ পৰা প্ৰশ্ন কৰিবলৈ কওক।
- উৎসাহজনকভাৱে উত্তৰ দিয়ক।
- আগ্ৰহান্বিত বিষয় আলোচনা কৰক।

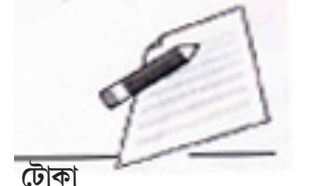
4.8 চিন্তন কৌশলৰ বিকাশত বিদ্যালয় আৰু শিক্ষকৰ গুৰুত্ব

শিক্ষা হৈছে মানুহৰ বিকাশৰ প্ৰক্ৰিয়া। বৌদ্ধিক বা মানসিক বিকাশ চিন্তনৰ ক্ষমতা উন্নতকৰণৰ দ্বাৰাহে সম্ভৱ হয়। সেইবাবে চিন্তন ক্ষমতা প্ৰক্ৰিয়াৰ উন্নতকৰণৰ বাবে শিক্ষকে তেখেতৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বুজিবলৈ চেষ্টা কৰা উচিত আৰু ভালদৰে ভাবিবৰ বাবে পদ্ধতিবোৰ বুজিবলৈ চেষ্টা কৰোৱাৰ প্ৰয়োজন। এই ক্ষেত্ৰত শিক্ষণ আৰু নিৰ্দেশনাৰ পৰিকল্পনা কৰা উচিত আৰু চিন্তন ক্ষমতাৰ উন্নতকৰণৰ বাবে সংগঠন কৰা উচিত। চিন্তনৰ ক্ষমতাৰ উন্নতকৰণৰ পদ্ধতিবোৰ তলত দিয়া হ'ল—

- শিক্ষণ আৰু নিৰ্দেশনাৰ উদ্দেশ্য নিৰ্ণয় কৰা
- কাৰিকুলামৰ বিকাশ কৰা
- পাঠ্যপুথি আৰু নিৰ্দেশনামূলক সামগ্ৰী প্ৰস্তুত কৰা
- শিক্ষণৰ আৰ্হি প্ৰস্তুত কৰা
- মূল্যায়ন আৰু চিনাক্তকৰণ ব্যৱস্থা কৰা
- শিক্ষণ আৰু নিৰ্দেশনাৰ ব্যৱস্থা কৰা

4.8.1 ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত শিক্ষকে কিদৰে চিন্তাৰ কৌশল আয়ত্ত কৰাৰ সুবিধা দিব পাৰে?

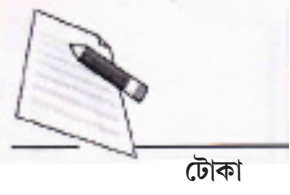
- বিবেচনাধীন বিষয়বস্তুৰ ওপৰত দখল আৰু চিন্তন কৌশলৰ বিকাশ কৰা শিক্ষণ কৌশলৰ ব্যৱহাৰ কৰি
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে যিকোনো ধৰণৰ কামত কৃতকাৰ্যতা লাভ কৰা, কৃতকাৰ্যতা লাভ কৰিবলৈ সামৰ্থ হ'ব পৰা চিন্তন কৌশলবোৰ চিনাক্ত কৰা আৰু মনোযোগৰ প্ৰতি



টোকা

ধ্যান দিব পৰা আদি তেনে ধৰণৰ কাম কৰি।

- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ফলপ্ৰসূ (ভাল) কাম কৰাৰ প্ৰতি সিহঁতক অনুপ্ৰেৰণা জগাই।
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক কিছুমান প্ৰশ্ন সুধি — (যেনে তোমালোকে কি কৰিছিল? তোমালোকে নিজে কেতিয়া ফলদায়ক চিন্তন কৌশল ব্যৱহাৰ কৰিছিল?) চিন্তন কৌশলৰ মডেল (আহি) পদ্ধতি প্ৰস্তুত কৰি।
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক নিজে ভবাখিনি ক'বৰ বাবে অনুপ্ৰেৰণা দি শৈশৱ অৱস্থাত, ডাঙৰকৈ কোৱাৰ প্ৰয়োজন হ'ব পাৰে; কিন্তু লাহে লাহে সিহঁতে কৰা খিনিৰ বিষয়ে (ভবাখিনি) সৰু সৰুকৈ ক'বলৈ সক্ষম কৰা উচিত।
- থিতাতে পোৱা কাম কৰিবলৈ থকা প্ৰাথমিক কৌশলবোৰ কৰাতকৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে বিৰতিত কৰা প্ৰচেষ্টাৰে কেনেকৈ চিন্তা কৰে চিন্তা কৰিব পৰাকৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক প্ৰাথমিক কৌশল শিকাত সহায় কৰি।
- বিবেচনামূলক প্ৰকৃতিৰ চিন্তন কৌশলবোৰ চিনাক্ত কৰি। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক কৌশলবোৰ ব্যৱহাৰৰ আৱশ্যকতা (কেতিয়া কেনেকৈ নহয়) বুজি পাবলৈ আৰু ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সহায় কৰি।
- প্ৰদত্ত পাঠ এটাৰ শিৰোনামাৰ অন্তৰ্গত আৰু পাঠ বহিৰ্ভূত পাঠৰ সংযোগ সাধন কৰিবলৈ, সালসলনি কৰিবলৈ প্ৰেৰণা যোগাই।
- ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে শুদ্ধকৈ বুজি পোৱাখিনি মূল্যায়ন কৰি তাৰ ওপৰত প্ৰতিপুষ্টি দিয়ক (শুদ্ধকৈ বুজাখিনিৰ ওপৰত নহয়)
- কেৱল পদ্ধতিসমূহৰ জ্ঞানৰ ওপৰত নহয় এই পদ্ধতিবোৰ কিয় মূল্যায়ন আৰু কেনেকৈ ব্যৱহাৰ কৰিব তাৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ক।
- সাৱধান হওক যাতে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে চিন্তা কৰা পদ্ধতিবোৰ মূলৰ পৰা আঁতৰি নাযায় বা সিহঁতক তেনেকৈ পৰিচালন কৰক। 'মনত ৰাখক যেতিয়া বৰ্তমান আমি নিয়মত যাওঁ আহা। ই এই কৌশলবোৰ চিনাক্তকৰণত সহায়হে কৰিব। (পদ্ধতিবোৰ পৰিচালনা কৰা আৰু যিবোৰ তথ্য প্ৰক্ৰিয়াকৰণ কৰা হয় সেইবোৰ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক যোগান ধৰক আৰু শিক্ষাত সহায় কৰক। এই ধৰণে কৰিলে
- বৰ্হি বাহিৰা ভাৱে কৰা সহায়ৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ নকৰিব। যদিও ই শৈশৱ অৱস্থাত চিন্তন কৌশল বিকাশৰ বাবে দৰকাৰী, অৱশেষত ইয়াৰ লক্ষ্য কিন্তু স্ব-নিয়মীয়াকৰণ।
- চিন্তন কৌশলৰ সংজ্ঞাত্মক উপাদানবোৰৰ দৰে ভাৱাত্মক আৰু ব্যক্তিগত দিশবোৰৰ ওপৰত গুৰুত্ব দিয়ক।
- সাৱধান হওক যাতে চিন্তন কৌশলবোৰ শিকনৰ পৰা পৃথক নহয় য'ত সীমিত শিকন সমলৰ জৰিয়তে শৈক্ষিক কামত নিজক নিয়োগ কৰি প্ৰতিযোগিতামূলক কাম কাজ কৰিব পাৰি।



টোকা

চিন্তা কৰাৰ কৌশলৰ বিকাশ

- উচ্চ পৰ্যায়ৰ কাম কৰিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক একেলগে কাম কৰিবলৈ উৎসাহ যোগাওক যাতে তেওঁলোকে ইজনে সিজনৰ লগত আলোচনা কৰি চিন্তন কৌশলৰ আৰ্হি প্ৰস্তুত কৰিব পাৰে আৰু বিভিন্ন চিন্তন কৌশলক পদ্ধতিবোৰৰ মাজত তুলনামূলক ফলপ্ৰসূতাৰ মূল্যায়ন কৰিব পাৰে।

4.8.2 শ্ৰেণীকোঠাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ চিন্তন কৌশল বিকাশ কৰা কৌশলসমূহ :

বিভিন্ন সাক্ষ্যই পৰামৰ্শ দিছে যে চিন্তন কৌশলৰ বিকাশৰ বাবে মস্তিষ্কৰ মগজুৰ ব্যায়ামৰ লগত জড়িত ক্ৰিয়া-কলাপবোৰেই হৈছে একমাত্ৰ দৰকাৰী ভেটি। এনেধৰণৰ ক্ৰিয়াকলাপ বিদ্যালয়তে শৈশৱ কালৰ পৰা ব্যৱহাৰ কৰিব পাৰি। এই ক্ৰিয়াকলাপবোৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বিভিন্ন ধৰণে ভাবিবলৈ অনুপ্ৰেৰণা যোগায়।

ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক মৌখিক আহিলা যোগান ধৰাটো আন্তঃমানসিক প্ৰক্ৰিয়াৰ বিশ্লেষণৰ বাবে দৰকাৰী আৰু এইটো চিন্তন উন্নীতকৰণৰ এটা উপায়। প্ৰাথমিক বিদ্যালয়ৰ শৈশৱ আদি অৱস্থাৰ পৰা, শিক্ষকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক বিভিন্ন কথা কোৱা ক্ৰিয়া-কলাপত ব্যস্ত ৰাখিবলৈ উৎসাহিত কৰিব পাৰে যাতে তেওঁলোকে চিন্তন কৌশল বিকাশ কৰিব পাৰে। যেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে তেওঁলোকৰ মতামত প্ৰকাশ কৰাৰ বাবে কুণ্ঠাবোধ নকৰে তেতিয়াই শিক্ষকে চিন্তন কৌশল বৃদ্ধি কৰাৰ বাবে প্ৰশ্ন সোধা কৌশল প্ৰয়োগ কৰিব পাৰে।

চিন্তন টুপী হৈছে শ্ৰেণীকোঠাৰ বাবে এটা দৰকাৰী ধাৰণা যিহেতু ই এটা বিষয়ৰ বিষয়ে বিভিন্ন ধৰণে বিভিন্ন কথা প্ৰকাশ কৰিব পৰাত সহায় কৰে।

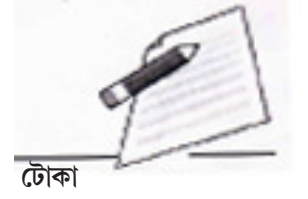
বিভিন্ন বিষয়ৰ বিভিন্ন ক্ষেত্ৰত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ চিন্তন বঢ়োৱাত সহায় কৰিবলৈ বহুসংখ্যক বিশেষ শিকন কৌশল চিনাক্ত কৰা হৈছে উদাহৰণ স্বৰূপে যোগ-বিয়োগ হৈছে বিভিন্ন বিষয়ত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ বোধ চিনাক্ত কৰাৰ শিকন কৌশল।

এই পদ্ধতিৰ জৰিয়তে শিক্ষকে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক শিক্ষণৰ পিছত থকা জ্ঞান ঘাটি প্ৰকাশ কৰিব পাৰিব আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীয়ে ব্যৱহাৰ কৰা জ্ঞান আৰু কোৱা কথাবোৰ ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ সামৰ্থ হ'ব। এই পদ্ধতিয়ে চিন্তা কৰা আৰু যুক্তি প্ৰদৰ্শন কৰাত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক উৎসাহিত কৰিব। ধাৰণা গঠনে দেখা কথা চিন্তা কৰি লিখাত সহায় কৰে। নতুন আৰু সম্পৰ্কিত ধাৰণাৰ লগত এটা মূল ধাৰণা সংযোগ কৰাত ধাৰণা গঠনে সহায় কৰে।

প্ৰশ্নৰ জৰিয়তে উৎসাহিত কৰাত আৰু প্ৰত্যক্ষভাৱে অনুসন্ধান কৰাত শৈক্ষিক চফ্টৱেৰে শিক্ষক এগৰাকীৰ দৰে কাম কৰে যি অনুসন্ধানৰ শৃংসূত্ৰ আৰু বাট দেখুওৱাই দিয়ে। ই এটা সমল হিচাপেও কাম কৰে আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলে ইয়াৰ জৰিয়তে ধাৰণাবোৰ আলোচনা কৰিব আৰু অনুসন্ধান কৰিব পাৰে। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ চিন্তন কৌশল বিকাশ কৰাত সহায় কৰে কম্পিউটাৰে। চিন্তা কৰি শিকি মন্তব্য দিয়াত সহায় কৰে। কম্পিউটাৰে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক চিন্তা কৰাত আৰু সিহঁতৰ মাজত আলোচনা কৰাৰ বিবিধ পায়

উলিওৱাৰ বাবে শিক্ষকৰ বাবে প্ৰত্যাহান হয়।

যেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক আত্মবিশ্বাসেৰে ফলপ্ৰসূ চিন্তনৰ অভ্যাসৰ গঠন কৰোৱা হয় তেতিয়া ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ শিকন বেছি হ'ব আৰু সিহঁত ভৱিষ্যতে সন্মুখীন হোৱা প্ৰত্যাহানবোৰৰ ভালকৈ মুখামুখি হ'বলৈ প্ৰস্তুত হ'ব।



টোকা

4.9 সামৰণি

এলবাৰ্ট আইনষ্টাইনৰ মতে - দৈনন্দিন চিন্তনৰ শুদ্ধিকৰণতকৈ সম্পূৰ্ণ বিজ্ঞান যথেষ্ট নহয়।

“The whole of Science is nothing more than a refinement of every-day thinking”. - Albert Einstein

চিন্তন সামৰ্থৰ বিকাশৰ লাভালাভ বিভিন্ন প্ৰকাৰৰ। চিন্তনৰ কৌশলৰ বিকাশ সাধন কৰি কোনোৱে উন্নতিৰ শিখৰত উপনীত হ'ব পাৰে, কৃতকাৰ্যতা লাভ কৰিব পাৰে, সামাজিক জীৱনত নাম কৰিব পাৰে আৰু আবেগিক, সামাজিক, অৰ্থনৈতিক দিশ আদিত পৰিপক্বতা লাভ কৰিব পাৰে। চিন্তন কৌশল বিকাশ কৰিলে চিন্তন সামৰ্থখিনি কোনো এজনৰ আক্ৰমণাত্মক অৱস্থা পৰিৱৰ্তন কৰিব পাৰি, বেয়া আৰু অন্যান্য ঋণাত্মক অৱস্থাবোৰ স্বজনমূলক আৰু গঠনাত্মক দিশলৈ ৰূপান্তৰিত কৰিব পাৰি। ড° এডৱাৰ্ড দ্যা বনো, এগৰাকী শিক্ষাবিদৰ মতে, যদি বিদ্যালয়তে ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক ফলপ্ৰসূভাৱে চিন্তা কৰিবলৈ শিকোৱা হয়, তেতিয়া সিহঁতৰ কুসংস্কাৰ/কু-প্ৰবৃত্তি আৰু আক্ৰমণাত্মক প্ৰবৃত্তিবোৰ অৱস্থাবোৰ গুৰুত্বপূৰ্ণভাৱে হ্রাস কৰিব পাৰি।

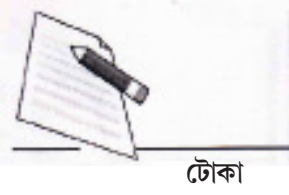
ডাক্তৰী নিদানীয় মনো বিজ্ঞানীসকলেও অধ্যয়নৰ পৰা গম পাইছে যে যেতিয়া /যদি স্নায়ুৰোগ সম্বন্ধীয় লোকক যদি ভালকৈ ভাবিবলৈ শিকোৱা হয় তেতিয়া, তেওঁলোকে স্নায়ুৰোগসমূহ উল্লেখনীয়ভাৱে কমি যোৱাটো পৰিলক্ষিত হ'ব। গৱেষণাকাৰীসকলে প্ৰমাণ কৰিছিল যে চিন্তন এনে এবিধ কৌশল যাক প্ৰশিক্ষণ আৰু অনুশীলনৰ জৰিয়তে আহৰণ কৰা সম্ভৱ। গতিকে শিক্ষককে ধৰি প্ৰাপ্তবয়স্কসকলৰ সকলো সম্ভৱপৰ উপায়েৰে সুচিন্তকেৰে চিন্তাকাৰীৰ সৈতে লগ লাগি উৎকৃষ্ট ধৰা সৃষ্টি কৰিবলৈ ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক চিন্তা কৰোৱাৰ দায়বদ্ধতা আহি পৰিছে।

4.10 অগ্ৰগতি নিৰীক্ষণৰ বাবে উত্তৰ মালা

1. জ্ঞান, বোধ আৰু প্ৰয়োগ হৈছে প্ৰাথমিক বা নিম্ন পৰ্যায়ৰ চিন্তন কৌশল আৰু বিশ্লেষণ, সংশ্লেষণ আৰু মূল্যায়ন হৈছে উচ্চ পৰ্যায়ৰ চিন্তন কৌশল।

2. ইন্দ্ৰিয় সঞ্চালন স্তৰ, আদি কাৰ্যকৰী স্তৰ, () কাৰ্যকৰী স্তৰ আৰু আনুষ্ঠানিক কাৰ্যকৰী

3. CoRT. চিন্তন আহিলাবোৰ হ'ল - (C&S: ফলাফল আৰু পৰিণাম Consequence and Sequel), (AGU, Aims, Goals, Objectives (উদ্দেশ্য), অন্য মানুহৰ মন্তব্য (OPV: Other People's Views) বিকল্প, সান্ত্বনা, পছন্দ (APC: Alterna-



টোকা

চিন্তা কৰাৰ কৌশলৰ বিকাশ

tives, Possibilities, Choices), যোগ, বিয়োগ, সূত (ধাৰণা) (PMI: Plus, Minus, Interesting (ideas), প্ৰথম দৰকাৰী (FIP: First Important Priorities and) সকলো কাৰক বিবেচনা CAF: Consider All Factors).

(4) নীলা ৰঙৰ টুপীয়ে প্ৰক্ৰিয়া নিয়ন্ত্ৰণ (Process control), চিন্তা কৰিবলগীয়াবোৰ চিন্তা কৰা (ডাঙৰ সংজ্ঞাত্মক (Meta cognition) চিন্তা কৰা (5) প্ৰস্তুতিকৰণ, প্ৰদান আলোকিত কৰা (Illumination) মূল্যায়ন (Evaluation) পুনৰ আলোচনা (Revision) আদি স্তৰ (6) অৱস্থাৰ সংজ্ঞা দিয়া আৰু আকাংক্ষিত ফলাফল, গৱেষণা বিকাশ চিন্তা, তুলনা আৰু বৈষম্যমূলক বিকল্প চিন্তা আৰু ইয়াৰ ফলাফল পছন্দ কৰি বিকল্প ব্যৱস্থা কৰা, কৰ্ম আঁচনি যুগুত কৰণ আৰু প্ৰয়োগকৰা আৰু ফলাফলবোৰ মূল্যায়ন কৰা।

4.11 গোটৰ শেষ অনুশীলনীৰ উত্তৰ :

1. Brickৰ ব্যৱহাৰ জানিবলৈ মগজুৰ (Brain Aorming) গভীৰ চিন্তা কৌশল।
2. আপোনাৰ প্ৰশ্নকাকতত নিম্নখাপৰ চিন্তন কেংশল, যেনে - জ্ঞান, বোধ, প্ৰয়োগ আৰু উচ্চ খাপৰ চিন্তন কৌশল যেনে — বিশ্লেষণ, সংশ্লেষণ আৰু মূল্যায়নৰ দৰে চিন্তন কৌশল থাকিব লাগিব।

3. ক আৰু খ শ্ৰেণীৰ এটা টপিক

ওপৰত আদি পূৰ্ব অভীক্ষা পাতিব আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীগৰাকীৰ উন্নতি পাবদৰ্শিতাৰ স্তৰ মন লক্ষ্য কৰক। ‘ক’ শ্ৰেণীকক্ষত ধাৰণা মানচিত্ৰ, মনৰ মানচিত্ৰ, ব্যৱহাৰ কৰক। ‘খ’ শ্ৰেণীত কোনো কৌশল ব্যৱহাৰ নকৰিব। এটা বিশেষ সময় যোৱাৰ পাছত ‘ক’ আৰু ‘খ’ শ্ৰেণীত পাছৰ অভীক্ষা অনুষ্ঠিত কৰক- কোনো উল্লেখনীয় উন্নতি হৈছে নে নাই চাবৰ বাবে

4.12. পঠন আৰু প্ৰসংগপুথিৰ বাবে পৰামৰ্শাৱলী

Fleetham Mike; How to create and develop a thinking classroom.
Caviglioli Oliver and Harris Ian; Reaching out to all Thinkers, Network Press.
Caviglioli Oliver, Harris Ian, and Tindall Bill; Thinking Skills and Eye Q, Network Press.
Morgan T Clifford, King A Richard, Weiz R John, and Schopler John; Introduction to Psychology 7thedn, (1993),Tata McGraw hill Edition.
Baron R A; Psychology 3rdedn, (1996), Prentice Hall of India Pvt Ltd
Sharma R A; Fundamentals of Educational Psychology, (2002), Surya publication, Meerut
Fleetham Mike; How to create and develop a thinking classroom.



টোকা

- Caviglioli Oliver and Harris Ian; Reaching out to all Thinkers, Network Press.
- Caviglioli Oliver, Harris Ian, and Tindall Bill; Thinking Skills and Eye Q, Network Press.
- Morgan T Clifford, King A Richard, Weiz R John, and Schopler John; Introduction to Psychology 7th edn, (1993), Tata McGraw hill Edition.
- Baron R A; Psychology 3rd edn, (1996), Prentice Hall of India Pvt Ltd
- Sharma R A; Fundamentals of Educational Psychology, (2002), Surya publication, Meerut
- Adey, P. and Shayer, M. (2002) Learning Intelligence Buckingham: Open University Press
- Bloom, B. & Krathwohl, D.R. (1956) Taxonomy of Educational Objectives, handbook 1: Cognitive Domain. New York: David McKay
- Buzan, T. (1974/1993) Use your head, London: BBC Publications. See also www.iMindMap.com
- Caviglioni O. & Harris I. (2000) Mapwise: accelerated learning through visible thinking, Network Educational Press.
- Claxton G. (2002) Building Learning Power: helping young people become better learners, TLO, Bristol
- Coffield, F., Moseley, D., Hall, E. & Ecclestone, K. (2004) Should we be using learning styles. What research has to say to practice, London: Learning Skills and Development Agency
- de Bono, E. (1999) Six Thinking Hats, London: Penguin;
- DfEE (1999) The National Curriculum: Handbook for primary teachers in England, London: QCA (www.nc.uk.net)
- DfES (2004) Primary National Strategy (www.standards.dfes.gov.uk)
- Fisher R. Stories for Thinking (1996), Games for Thinking (1997) Poems for Thinking (1997) First Stories for Thinking (1999), First Poems for Thinking (2000) Values for Thinking (2001) Oxford: Nash Pollock;
- Fisher R. (2003) Teaching Thinking: Philosophical Enquiry in the Classroom, London: Continuum
- Fisher R. (2005) (2nd ed) Teaching Children to Think, Cheltenham: Stanley Thornes
- Fisher R. (2005) (2nd ed) Teaching Children to Learn, Cheltenham: Stanley Thornes



টোকা

- Goleman D (1995) Emotional Intelligence New York: Bantam
- Gardner H (1993); Multiple Intelligences: The theory in practice Basic Books New York;
- Higgins, S. Baumfield, V. & Leat, D (2001) Thinking Through Primary Teaching Cambridge: Chris Kington.
- Lipman, M. (2003) (2nd Ed.) Thinking in Education Cambridge: Cambridge University Press
- McGuinness, C. (1999) From Thinking Skills to thinking classrooms: a review and evaluation of approaches for developing pupils' thinking. London: DfEE, (Research Report RR115).
- Piaget J. (1953) The Origins of Intelligence in Children London: Routledge & Kegan Paul
- Smith, A. (2002) The Brain's Behind It, Stafford: Network Education Press
- Wegerif, R. (2002) Literature review in thinking skills, technology and learning www.nestafuturelab.org
- Fisher R. 'Thinking Skills', in Arthur J, Grainger T & Wray D (eds) Learning to teach in primary school, Routledge Falmer
- "Uncovering Students' Thinking about Thinking Using Concept Maps"- a paper prepared for the AERA Conference, March 2008.
- Cultivating a Culture of Thinking in Museums Ron Ritchhart, "Cultivating a Culture of Thinking in Museums," Journal of Museum Education 32, no. 2 (Summer 2007): 137-54.
- Schools Need to Pay More Attention to "Intelligence in the Wild" David N. Perkins, Harvard Education Letter (May/June 2000)
- David N. Perkins and others, "Intelligence in the Wild: A Dispositional View of Intellectual Traits," Educational Psychology Review 12, no. 3 (2000): 269-93.
- Shari Tishman, "Why Teach Habits of Mind?" in Discovering and Exploring Habits of Mind, ed. Arthur L. Costa and Bena Kallick (Alexandria, VA: ASCD, 2000), 41-52.
- Ron Ritchhart and David N. Perkins, "Life in the Mindful Classroom: Nurturing the Disposition of Mindfulness," Journal of Social Issues 56, no. 1 (2000), 27-47.
- Shari Tishman & Patricia Palmer. "Works of art are a good thing to think about: A study of the impact of the Artful Thinking program on students' concepts of thinking. In Evaluating the Impact of Arts and Cultural Education. Paris: Centre Pompidou, 89-101.
- Shari Tishman. "The object of their attention". Education Leadership,

February 2008. 65 (5) pp. 44-46

Susan Barahal. "Thinking about Thinking: Preservice teachers strengthen their thinking artfully". Phi Delta Kappan, 90 (4). pp. 298-302

David N. Perkins, SmartSchools: Better Thinking and Learning for Every Child (New York: The Free Press, 1995).

David N. Perkins, The Intelligent Eye: Learning to Think by Looking at Art (Santa Monica, CA: The Getty Center for Education in the Arts, 1994).

Ron Ritchhart, Intellectual Character: What It Is, Why It Matters, and How to Get It (San Francisco, CA: Jossey-Bass, 2002).

Shari Tishman, David N. Perkins, Eileen Jay, The Thinking Classroom: Teaching and learning in a Culture of Thinking (Needham, MA: Allyn & Bacon, 1995).

Tina Grotzer, Laura Howick, Shari Tishman and Debra Wise, Art Works for Schools: A Curriculum for Teaching Thinking In and Through the Arts. (Lincoln, MA: DeCordova Museum and Sculpture Park, 2002).

http://www.simerr.educ.utas.edu.au/numeracy/thinking_strategies/thinking_strategies.htm

<http://johnkapeleris.com/blog/wp-content/uploads/2010/10/Six-Thinking-Hats1.jpg>

<http://medical-dictionary.thefreedictionary.com>

http://www.houstonisd.org/Student_Sport_Services/Home/Safe&Drug_Free_Schools/AntiBully/ReflectiveThinking.pdf

<http://www.liberty.edu/media/2030/WritingwithInductiveStrategy.pdf>

<http://www.audiblox2000.com/logical-thinking.htm>

<http://www.liberty.edu/media/2030/Writing%20with%20Deductive%20Strategy.pdf>

http://www.positivehealth.com/permit/Articles/Mind_Matters/mapp18b.jpg

<http://school.familyeducation.com/gifted-education/cognitive-psychology/38660.html>

<http://www.criticalthinking.org/>

http://www.teachingthinking.net/thinking/web%20resources/robert_fisher_thinkingskills.htm



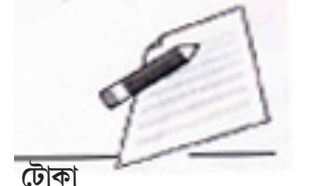
টোকা



টোকা

চিন্তা কৰাৰ কৌশলৰ বিকাশ

- <http://school.familyeducation.com/gifted-education/cognitive-psychology/38660.html>
- <http://www.pbs.org/wholechild/abc/cognitive.html>
- <http://www.teachingexpertise.com/articles/fostering-young-childrens-thinking-skills-3193>
- http://education.calumet.purdue.edu/vockell/edPsybook/Edpsy7/edpsy7_development.htm
- http://en.wikipedia.org/wiki/Convergent_thinking
- <http://www.wisegeek.com/what-is-convergent-thinking.htm>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Critical_thinking
- <http://www.criticalthinking.org/pages/critical-thinking-in-everyday-life...download.microsoft.com/download/A/6/4/.../CriticalThinking.pdf>
- <http://tweenparenting.about.com/od/educationissues/a/Convergent-Thin>
- <http://ezinearticles.com/?How-To-Develop-Your-Critical-Thinking-Skills>
- www.sydney.edu.au/stuserv/documents/learning_centre/critical.pdf
- <http://www.decision-making-confidence.com/six-step-decision-making...>
- <http://www.psychology4all.com/Thinking.htm>
- <http://www.muskingum.edu/~cal/database/general/questioning.html>
- <http://www.teachingexpertise.com/articles/higher-level-questioning-skills>
- <http://www.best-personal-growth-resources.com/divergent-thinking.html>
- <http://faculty.washington.edu/ezent/imdt.htm>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Divergent_thinking
- <http://www.copyblogger.com/mental-blocks-creative-thinking>
- <http://www.virtualsalt.com/crebook1.htm>
- <http://www.learner.org/workshops/socialstudies/pdf/session6/6.ClassroomQuestioning.pdf>
- www.slideshare.net/zaid/thinking-tools-231143
- <http://www.muskingum.edu/~cal/database/general/problem.html>



টোকা

4.13. গোটৰ শেষত অনুশীলন :

1. শ্ৰেণীৰ সৃষ্টিশীলতাৰ পৰ্যায় চাবলৈ যিকোনো এটা সৃষ্টিশীল ভাবৰ কৌশল ব্যৱহাৰ কৰক।
2. আপোনাৰ বিষয়ৰ প্ৰশ্নকাকত ব্লুম টেক্সনমিৰ ওপৰত ভিত্তি কৰি প্ৰস্তুত কৰক আৰু শ্ৰেণীত আলোচনা কৰক।
3. পূৰ্ব-অক্ষীক্ষা কৰক আৰু শ্ৰেণীত চিন্তা কৰাৰ কৌশল উত্থাপিত কৰিবলৈ কিছু কৌশল প্ৰয়োগ কৰক। এটা উল্লেখনীয় সময়ত পিছত পশ্চাত-অভীক্ষা লওক আৰু চিন্তাৰ বন্ধনৰ ফলস্বৰূপে কিছুদিন পিছত ছাত্ৰ-ছাত্ৰীসকলৰ উল্লেখনীয় সাফল্য লাভ কৰিছে নে নাই চাওক।

শিক্ষকৰ কাৰণে শিকোৱাটোৱে যথেষ্ট নহয়। শিক্ষক জনপথ প্ৰদৰ্শক আৰু আৰ্হিগত চৰিত্ৰ আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত ভাল মূল্যবোধ আৰু শুদ্ধ মেজাজ গঠন কৰা মূল ব্যক্তি। ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত পৰিবৰ্তন আনি ভৱিষ্যতে দায়িত্বশীল নাগৰিক প্ৰস্তুত কৰা বাবে শিক্ষকজন সামৰ্থবান ব্যক্তি। যিসকল শিক্ষক মৰমীয়াল, ভাল লগা আৰু ছাত্ৰ-ছাত্ৰীৰ মাজত থকা উৎকৃষ্টখিনি বুজি পায় আৰু অভিৰোচিত কৰি বিকাশ কৰিব পাৰে সেই শিক্ষকে সকলো ছাত্ৰ-ছাত্ৰীক সবলীকৰণ কৰিব পাৰে।
